

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Monikulttuurinen lastensuojelutyö lastenkodin henkilöstön kokemana

Kamerzan, Anna

2014 Tikkurila

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

Monikulttuurinen lastensuojelutyö lastenkodin
henkilöstön kokemana

Anna Kameran
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Tammikuu, 2015

Anna Kamerzan

Monikulttuurinen lastensuojelutyö lastenkodin henkilöstön kokemana

Vuosi 2015 Sivumäärä 53

Tämä opinnäytetyö on kvalitatiivinen tutkielma, jonka tarkoituksena oli selvittää monikulttuurisen lastenkodin työntekijöiden kokemuksia maahanmuuttaja-asiakkaiden kohtaamisessa. Tavoitteena oli kartoittaa mahdollisia haasteita joita heidän työnsä pitää sisällään. Lisäksi opinnäytetyön tavoitteena oli nostaa esille monikulttuurisen lastenkodin henkilöstön kehittämiskohteita ja koulutustarpeita.

Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä pohdittiin monikulttuurisuutta Suomessa, käsiteltiin maahanmuuttoa, sen perusteita sekä maahanmuuttajien kotoutumista. Teoriaosuudessa käsiteltiin Suomen lastensuojelua, sen tukitoimia sekä pohdittiin monikulttuurista lastensuojelutyötä. Empiiristä osuutta varten haastateltiin seitsemää monikulttuurisen lastenkodin työntekijää teemahaastelumenetelmällä. Saatu aineisto ensin litteroitiin ja sen jälkeen analysoitiin teemoittelun avulla.

Opinnäytetyön tuloksista käy ilmi, että ennen työn alkamista monikulttuurisessa lastenkodissa jokaisella työntekijällä oli kokemusta maahanmuuttajista. Työntekijät pohtivat omaa osaamistaan ja kiinnostustaan eri kulttuureista sekä asennettaan tähän työhön. Tuloksina nousivat esille monikulttuurisen lastensuojelutyön haasteet, kuten esimerkiksi kielimuuri ja yhteistyö lasten vanhempien kanssa sekä erilaiset ristiriitatilanteet lastenkodin sisä- ja ulkopuolella, jotka liittyvät asiakkaiden eri kulttuuritaustoihin ja sen vuoksi asioiden väärinymmärtämiseen. Työntekijät pohtivat tilanteiden ratkaisukeinoja ja omia toimintatapojaan. Tulosten mukaan lastenkodin henkilöstö tarvitsee jatkuvaa kouluttautumista ja oman osaamisen kehittämistä. Työntekijät nostavat rohkeasti esille omia tarpeitaan ja toiveitaan.

Asiasanat: monikulttuurisuus, maahanmuuttaja, kotoutuminen, lastensuojelu, monikulttuurinen lastensuojelu

Anna Kamerzan

Children's home staff experiences of multicultural child welfare

Year	2015	Pages	53
------	------	-------	----

This thesis is a qualitative research and the purpose was to find out the multicultural children's home workers' experiences of immigrant clients encounter. The aim was to survey the potential challenges that their work includes. In addition, the purpose of the thesis was to bring up the multicultural children's home staff development targets and educational needs.

The theoretical framework of the thesis was based on multiculturalism in Finland, immigration and the reasons of it as well as the integration of immigrants. The Finnish child welfare system and the multicultural child welfare are also discussed in the theoretical part. The research was conducted interviewing seven multicultural children's home workers by theme interview. The interviews were transcribed and analyzed for themes.

The results show that every employee had the experience of immigrants before starting to work in the multicultural children's home. Employees discuss their experience and interest in different cultures as well as their attitude to this work. The results show the multicultural child welfare work 's challenges, such as language barriers, cooperation with parents and different conflicts inside and outside of the children's home. Employees discuss the conflicts resolutions ways and their own practical skills. According to the results, the children's home staff need to develop their own skills. Employees bring up their own needs and wishes.

Keywords: multiculturalism, immigrant, integration, child welfare, multicultural child welfare

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Aiemmat tutkimukset	8
3	Monikulttuurinen Suomi.....	9
	3.1 Maahanmuuttajat	10
	3.1.1 Perheenyhdistäjät.....	12
	3.1.2 Humanitaariset muuttajat.....	13
	3.1.3 Paluumuuttajat	13
	3.1.4 Työperusteiset muuttajat.....	14
	3.2 Maahanmuuttajien kotoutuminen	14
4	Lastensuojelu	16
	4.1 Lastensuojelun tukitoimet.....	17
	4.1.1 Avohuolto	18
	4.1.2 Sijaishuolto	19
	4.1.3 Jälkihuolto.....	19
	4.2 Monikulttuurinen lastensuojelu.....	20
	4.2.1 Maahanmuuttajat lastensuojelun asiakkaina	21
	4.2.2 Maahanmuuttajien vanhemmuuden rooli	22
	4.2.3 Monikulttuurisen lastensuojelun haasteet	24
5	Tutkimuksen tavoitteet ja kysymykset.....	25
6	Tutkimuksen toteuttaminen	26
	6.1 Tutkimusmenetelmät	26
	6.2 Aineiston analyysi	27
	6.3 Toteutuksen aikataulu.....	29
	6.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	29
7	Tutkimuksen tulokset	30
	7.1 Tutkimuksen taustatietoja	31
	7.1.1 Henkilöstön koulutus ja työkokemus.....	31
	7.1.2 Lasten kulttuurit ja iät	31
	7.1.3 Lasten sijoitusten syyt.....	31
	7.2 Henkilöstön kokemukset monikulttuurisuudesta	32
	7.3 Henkilöstön kohtaamat haasteet monikulttuurisessa lastenkodissa	33
	7.4 Henkilöstön osaaminen monikulttuurisessa lastensuojelutyössä	36
	7.4.1 Erytisoaaminen	36
	7.4.2 Kriittinen osaaminen.....	37
	7.5 Henkilöstön ammattitaidon kehittyminen	38
	7.5.1 Työnohjaus	39
	7.5.2 Kouluttautumistarpeet	40

8	Tutkimuksen johtopäätökset.....	41
9	Pohdinta ja oma oppiminen	44
	Lähteet	48
	Liitteet.....	51

1 Johdanto

Tilastokeskuksen mukaan ulkomailta Suomeen muutti vuoden 2013 aikana 31 940 henkeä. Määrä on 660 edellisvuotta suurempi ja suurin luku itsenäisyyden aikana. Suomesta ulkomaille muutto lisääntyi myös hieman ollen 13 890 henkeä. Nettomaahanmuuttoa kertyi vuoden 2013 aikana yhteensä 18 050 henkeä, mikä on 620 enemmän kuin vuotta aiemmin. Ulkomaan kansalaisten nettomaahanmuutto lisääntyi jonkin verran, 530 henkeä. (Tilastokeskus 2014.) Sosiaalialan toimintaympäristö on muuttumassa monikulttuurisemmaksi. Maahanmuuttajien määrä kasvaa Suomessa vuosittain ja lisää myös lastensuojelutyötä. Monet ammattilaiset joutuvat kohtaamaan työssään eri kulttuureista tulevia asiakkaita. Työskentely heidän kanssaan vaatii työntekijöiltä erityistä osaamista. Asiakaskohtaiset palvelut lastensuojelussa ovat tärkeitä maahanmuuttajasosiaalityössä. Usein asiakkaat vaativat työntekijöiltä enemmän paneutumista.

Monelle maahanmuuttajalle suomalaiset lapsiperheille suunnatut sosiaaliset palvelut ovat vieraita. Esimerkiksi Venäjällä lapsen huostaanotto tarkoittaa vanhemman oikeuksien lakkauttamista, ja lapsen palaaminen kotiin viranomaisten väliintulon jälkeen on yleensä hyvin epätoivottavaa. Huostaanottooperusteena on käytännössä vanhempien epäsosiaalinen elämäntapa tai lapsen hylkääminen. Monissa afrikkalaisissa maissa taas ei ole edes lasten huostaanoton käsitettä. Siellä ei ole perheen elämään puuttuvia viranomaisia ja yleensä lähiomaiset ottavat lapset hoitaakseen, jos vanhemmat eivät ole selviytyneet tehtävästä. Tiedon ja kokemuksen puute suomalaisista toimintatavoista voi aiheuttaa se, että maahanmuuttajataustaisella asiakkaalla voi olla virheellisiä ennakkokäsityksiä palveluista ja niiden seurauksista. (Alitolppa-Niitamo ym. 2005: 86.)

Erilainen kulttuuritausta voidaan kokea paitsi ongelmana myös esteenä työskentelylle. Monikulttuurisessa yhteyksissä onkin haasteena "kulttuurikuvausten" erottaminen "ongelmakuvauksista" esimerkiksi tilanteissa, joissa pitää arvioida lapsen suojelemisen tarvetta ja siihen käytettäviä keinoja. Samalla lastensuojeluratkaisujen tulisi perustua yhteiskunnassa yleisesti hyväksytyihin normeihin. Näin monikulttuurisuuden näkökulman toteutuminen sosiaalityössä voi edellyttää keskustelua siitä, minkälainen erilaisuus on yhteiskunnallisesti hyväksyttävä. (Anis 2005: 64.)

Tutkimukseni kohteena on Helsingissä sijaitseva monikulttuurinen lastensuojelulaitos, joka palvelee kaikkia Suomen kuntia. Se on seitsenpaikkainen pitkäaikaista hoitoa tarjoava yksikkö, joka on tarkoitettu maahanmuuttajalapsille ja -nuorille. Lastenkodissa lapset asuvat kodinomaisesti omakotitalossa. Siellä tuetaan lapsen taustaa ja kulttuuria ja annetaan

valmiuksia integroitua suomalaiseen yhteiskuntaan. Oman identiteetin muodostuminen ja sopeutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan on vaikeaa ja vaatii henkilökunnalta ammattitaitoa kuunnella ja kannatella lapsia ja nuoria heidän vaikeuksissaan. Tutkimuksen kohderyhmänä on seitsemän lastenkodin työntekijää.

Opinnäytetyöni tarkoitus on selvittää monikulttuurisen lastenkodin työntekijöiden kokemuksia maahanmuuttaja-asiakkaiden kohtaamisessa. Tavoitteena on kartoittaa mahdollisia haasteita joita heidän työ pitää sisällään. Toisena tavoitteena on nostaa esille työntekijöiden kehittämiskohteita ja koulutustarpeita. Opinnäytetyön toteutan kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Teoreettisessa viitekehyksessä kuvaan yleisellä tasolla monikulttuurisuutta ja siihen liittyviä аспекteja. Kirjoitan suomalaisista lastensuojelun työmuodoista sekä nostan esiin monikulttuurisen lastensuojelun. Empiirisen tutkimuksen toteutan teemahaastatteluna. Kerään aineistoa haastattelemalla lastenkodin henkilöstöä.

Opinnäytetyöaiheeni valintaan vaikutti suuresti oma maahanmuuttajatausta ja kiinnostukseni monikulttuurisuuteen. Tulin Suomeen eri kulttuurista ja kielen oppiminen vaati paljon. Tarvitsin myös paikallisia sosiaalisia kontakteja ja opastusta viranomaisasioissa. Etsin innokkaasti tietoa opiskelumahdollisuuksista ja onnistuinkin pääsemään toivomalleni alalle. Opiskelun aikana olen saanut kokemusta monikulttuurisesta lastensuojelusta. Työn aikana olen huomannut kuinka vaikea on löytää asiakkaiden kanssa yhteinen kieli ja ymmärtää kulttuurieroja.

2 Aiemmat tutkimukset

Väestöliito on julkaissut vuonna 2008 tutkimuksen, joka käsittelee maahanmuuttajia koskevia erityiskysymyksiä suomalaisessa lastensuojelun sosiaalityössä. Tekijä on Merja Anis. Sen tarkoituksena oli tuoda suomalaiseen sosiaalityön tutkimukseen vahvemmin monikulttuurisuuteen ja maahanmuuttajiin liittyviä teemoja. Maahanmuuttajasosiaalityötä ja lastensuojelua hän tarkasteli sosiaalityöntekijöiden, muiden ammattilaisten ja asiakkaiden kielenkäytön kautta. Aineisto kostuu 11 lastensuojelun asiakaskeskustelusta ja keskustelun osapuolille tehdyistä haastatteluista. Tutkimuksessa on analysoitu miten sosiaalityöntekijät tulkitsevat maahanmuuttajasosiaalityön erityisyyttä oman ammatillisen tehtävänsä näkökulmasta sekä minkälaisia ominaisuuksia sosiaalityöntekijät rakentavat maahanmuuttaja-asiakkaille. Anis pohtii sitä, miten lastensuojelun keskusteluissa puhutaan monikulttuurisuudesta sekä mitä ja miten maahanmuuttaja-asiakkaat puhuvat kokemuksistaan lastensuojelussa. (Anis 2008.)

Aniksen tutkimuksen mukaan sosiaalityöntekijät paikantavat maahanmuuttajasosiaalityötä vieraannuttavaan, sopeuttavaan ja kulttuuritietoiseen ja rasismitietoiseen kehukseen. Kehykset nostavat sosiaalityön tavoitteista, menetelmistä ja asiakkaasta keskeisiksi erilaisia asioita. Tulokset ovat muuntuvia, vaikka osoittavat myös tiettyä säännönmukaisuutta. Kulttuuri on

keskeinen käsite erilaisuuden ja samanlaisuuden ymmärtämiseksi. Sekä työntekijät että asiakkaat perustelevat toivottavia elämäntapoja "omalla kulttuurillaan" ja selittävät ongelmia "erilaisella kulttuurilla". Kulttuurin käsitettä voidaan myös käyttää työvälteenä asiakaskeskusteluissa avattaessa asiakkaan omaa näkökulmaa korostavaa dialogia. (Anis 2008.)

Karvinen ja Partti (2006) käsittelivät omassa tutkimuksessa maahanmuuttajaperheitä lastensuojelun asiakkaana. Tutkimuksen kohderyhmänä oli lastensuojelun avohuollossa työskentelevät sosiaalityöntekijät, koulukuraattorit ja perhetyöntekijät sekä lastensuojelulaitosten ohjaajat ja maahanmuuttajapalveluiden työntekijät. Työn tarkoituksena oli selvittää lastensuojelun työntekijöiden näkemyksiä maahanmuuttajaperheiden kohtaamisessa. Työssä kartoitettiin valtaväestön ja maahanmuuttajaväestön kanssa tehtävän työn eroja sekä selvitettiin työntekijöiden tarpeita lisäkoulutukseen.

Karvisen ja Partin (2006) tutkimuksen mukaan suuremmaksi ongelmaksi työntekijät kokivat kielimuurin. Eroaisuutta toivat myös erilaiset perhe- ja kasvatuskäsitykset verrattuna suomalaisperheisiin. Työntekijöiden näkökulmasta aikaa työskentelyyn kuluu enemmän kuin valtaväestön kanssa. Haasteena on myös luottamuksellisen suhteen rakentaminen asiakkaan ja työntekijän välillä tulkin välityksellä. Lastensuojelun asiakkaaksi tulemiseen vaikuttaa usein oman yhteisön puute ja sopeutumisvaikeudet suomalaisen yhteiskuntaan. Tutkimuksessa selvisi, että työntekijät kaipaavat lisäkoulutusta eri kulttuureiden käytännöistä sekä maahanmuuttajien kohtaamiseen liittyvistä asioista.

3 Monikulttuurinen Suomi

Kulttuuria on määritelty monin tavoin. Kulttuurien välisen viestinnän tutkimuksessa ja opetuksessa kulttuuri nähdään useimmiten yhteisön jäseniä yhdistävien tekijöiden, kuten uskomusten, arvojen, normien, rituaalien ja symbolien järjestelmänä. Se on eräänlainen itsestäänselvyksien järjestelmä, joka erottaa ryhmät toisistaan ja joka havaitaan vasta, kun se törmää toiseen itsestäänselvyksien järjestelmään. Tämän näkemyksen mukaan on olemassa selvät kulttuuriset rajat, jotka vastaavat suurin piirtein kansallisia, etnisiä ja kielellisiä rajoja. (Tiittula 2005: 123.)

Se kulttuuri, jonka vaikutuksessa me kasvamme ja elämme, määrittelee meille, mikä on oikein ja väärin. Saamme kasvatuksessa tietää, mikä on sopivaa ja hyvää käyttäytymistä sekä mikä on sopimatonta ja huonoa. Ympäristöä tarkkailemalla opimme, miten erilaisia elämän asioita pitää tehdä. Hyvät kokemukset rakentavat toivoa ja luottamusta. Usein ei huomata, että inhimillinen kulttuuri laajasti ymmärrettynä tukee näiden elämää rakentavien voimien toimintaa. (Pollari & Koppinen 2011: 19.)

Monikulttuurisuus käsitteenä on lainaa, siis tulokas suomalaisessa keskustelussa, mutta selvästi jo siihen juurtunut. Se on tullut vahvimmin englanninkieliseen maailmaan ja osittain myös pohjoismaisen keskustelun kautta. Monikulttuurisuus sana väittää, että yhteiskunnassa elää rinnakkain monia, kulttuuriltaan toisistaan poikkeavia ryhmiä. Suomessa monikulttuurisuudella on viitattu sekä erilaisten ihmisten ja ryhmien elämiseen samassa tilassa ja ajassa että monenlaisiin ihanteellista yhteiskuntaa ja erilaisten ryhmien välistä yhteiseloä koskeviin käsityksiin. (Rastas ym. 2005: 20-21.)

Monikulttuurisuus ei kerro mitään kulttuuristen ryhmien välisistä suhteista, se toteaa vain yhteiskunnan tilan. Ihmisten katsotaan kuuluvan samanaikaisesti useampaan kulttuuriseen kokonaisuuteen, sekä laajempaan yhteiskuntaan että erilaisiin kulttuuriin ryhmiin. Suomalaista yhteiskunta voi pitää monikulttuurisena, koska maassa elää rinnakkain sekä etnisiä kulttuureja että erilaisia alakulttuurisia ryhmiä. Suomen nykyisessä maahanmuuttopoliittisissa asiakirjoissa integraatiopolitiikan tavoitteeksi nähdään monikulttuurisen yhteiskunnan rakentaminen. Tavoitteena on, että ulkomailta Suomeen muuttava osallistuu aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan sekä samalla kokee kuuluvansa omaan etniseen ryhmäänsä. (Pitkänen 2006: 66-67.)

Monikulttuurisuus tarkoittaa myös konkreettisia, arkipäiväisiä haasteita, tarvetta kyetä toimimaan uudentilanteissa. Haasteet kohdistuvat kokonaisuun instituutioihin, vaikkapa koulu- tai poliisilaitokseen tai terveydenhuollon palveluihin, ja näissä toimiviin eri alojen ammattilaisiin. Samalla ne kohdistuvat myös yksilöihin erilaisissa arkipäiväisissä tilanteissa. Yksittäinen ihminen voi joutua käsittelemään monikulttuurisuuteen kytkeytyviä kysymyksiä saadessaan maahanmuuttajataustaisen työtoverin tai naapurin. Samat tilanteet herättävät toisenlaisia kysymyksiä niille, jotka muuttavat muualta Suomeen ja alkavat elää tämän yhteiskunnan jäsenenä. (Rastas ym. 2005: 23.)

Monimuotoisessa maastossa suunnistettaessa haluttujen reittien löytämistä tukevat tarkka kartta, toimiva kompassi sekä hyvä suunnistustaito. Näitä kaikkia tarvitaan myös suunnistettaessa monikulttuurisessa maastossa. Monikulttuurisen maaston tulkinnassa ihmisillä tulisi olla tasavertainen mahdollisuus vaikuttaa reittien valintaan ja niistä selviytymiseen. Reittien hahmottamiseen tarvitaan kartta, joka antaa meille tietoa suomalaisten kulttuuriarvojen muovaamasta maaperästä ja maastosta. (Matinheikki-Kokko 1998: 9.)

3.1 Maahanmuuttajat

Rädyn (2002: 11-12) mukaan toisessa maassa tilapäisesti oleskeleva henkilö on ulkomaalainen. Hän on henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen, turisti tai ulkomaalainen opiskelija. Ulko-

maalaiset voivat asettua myös pysyvästi Suomeen. Silloin heitä nimitetään maahanmuuttajaksi.

Suomen maahanmuuttohistoria on hyvin lyhyt muihin eurooppalaisiin maihin verrattuna. Perinteisesti Suomi oli maastamuuton maa, josta ihmiset muuttivat Yhdysvaltoihin, Kanadaan tai Ruotsiin. Maahanmuuttoprosessi Suomessa oli laajamittainen ja alkoi myöhään. 1970-luvulla Suomeen saapuivat pakolaisryhmät Chilestä ja Vietnamista. 1980-luvulla maahanmuuttajien määrä Suomessa oli jo enemmän kuin maasta lähteneiden määrä. (Peltola & Metso 2008: 10-11.)

Vielä 1980-luvun loppupuolella Suomessa oli vain 17 000 ulkomaan kansalaista mukaan lukien pakolaiset. Naapurimaassa Ruotsissa ulkomaan kansalaisten määrä oli samaan aikaan jo 700 000 ja vielä suurempi oli ulkomaalaistaustan omaavien kansalaisten määrä. Vuoteen 1990 saakka maahanmuuttajat olivat pääasiassa Ruotsista palaavia suomalaisia paluumuuttajia ja vuosina 1991-93 noin 75% maahanmuuttajista oli ulkomaan kansalaisia. Vuoden 1991 jälkeen Suomeen on saapunut vuosittain noin 10 000 ulkomaalaista. (Matinheikki-Kokko 1998: 10.)

Maahanmuuton kohdemaaksi tuli Suomesta varsinaisesti 1990-luvun alussa. Keskeisenä syynä siihen oli Neuvostoliiton romahtaminen ja maastamuuton vapautuminen. Samaan aikaan voimakkaasti nousi pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden määrä somalialaisten ja entisen Jugoslavian alueelta. Suomen maahanmuuttoa ovat hallinneet humanitaariset ja etnisyyteen perustuvat näkökulmat sekä perheperusteinen maahanmuutto. (Alitolppa-Niitamo ym. 2005: 7-8.)

Vuonna 1998 Suomessa asui 85 060 ulkomaan kansalaista, mikä oli vain 1,6% väestöstä. He olivat 156 eri maan kansalaisia. Enemmän oli ulkomailla syntyneitä, 125 000 eli 2,4% väestöstä. Osa heistä oli saanut Suomen kansalaisuuden. Noin kolmas osa maahanmuuttajista oli Viron ja Venäjän kansalaisia. Entisen Neuvostoliiton alueelta oli yli 38 000. Vuonna 1999, Kosovon sodan aikana Suomi otti pakolaiskiintiön lisäksi vastaan lähes tuhat Kosovon albania, joista osa kuitenkin palasi Kosovoon sodan loputtua. (Jaakkola 2001: 28.)

Suomeen liittymisellä Euroopan neuvostoon, Euroopan talousalueeseen ja Euroopan unioniin on ollut huomattava vaikutus Suomen maahanmuuttopolitiikkaan. Suomen EU-jäsenyydellä on ollut merkitystä etenkin suhteessa muihin Euroopan unionin maihin: niin sanottujen vanhojen jäsenmaiden kansalaisilla on vapaus hakea työtä ja asettua asumaan mihin tahansa muuhun jäsenvaltioon, ja muussa jäsenvaltiossa asuessaan oikeus tasavertaiseen kohteluun maan omiin kansalaisiin nähden. Muutoksia on tapahtunut myös ulkomaalaisten asemassa. Vuonna 1984 astui voimaan Suomen historian ensimmäinen ulkomaalaislaki, joka sisälsi maahantulon ja maassaoloon liittyvät lupasäädökset. Silloin parani myös maassa jo asuvien ulkomaalaisten

oikeudellinen asema. Maahantulo- tai työntekomahdollisuudet eivät kuitenkaan helpottuneet. (Pitkänen 2006: 19.)

Nykyaikana ihmisillä on monia eri syitä muuttaa Suomeen. Jotkut etsivät Suomesta turvapaikkaa kotimaansa tilanteen vuoksi, esimerkiksi sodan tai epäinhimillisten olosuhteiden takia, toiset taas haluavat asua maassa, josta sukujuuret ovat lähtöisin. Monet haluavat työskennellä tai opiskella Suomessa, sillä mahdollisuudet sopivan työpaikan löytämiseen, työuran kehittämiseen ja kunnolliseen, riittävään palkkaan ovat paremmat kuin kotimaassa. Syitä muuttamiseen on siis monia, mutta muuttamisen pohjalla on useimmiten se, että Suomeen muuttavat ihmiset haluavat saada mahdollisuuden parempaan elämään. Joskus kotimaan tilanne ajaa ihmisen pakon eteen: ei ole muuta mahdollisuutta kuin muuttaa pois. Usein kuitenkin vain pieni määrä haluaisi joskus palata kotimaahan.

Maahanmuuttajat voidaan jaotella eri ryhmään. Näitä ovat Suomeen töihin tulevat, perheenjäsenet, paluumuuttajat sekä pakolaiset ja turvapaikan hakijat (Pitkänen 2006: 21). Jokaisella maahanmuuttajaryhmällä prosessin lakiin ja säädöksiin perustuva osuus sujuu eri tavoin, sillä lait ja säädökset ovat keskenään hyvin erilaisia esimerkiksi Euroopan unionin alueelta ja sen ulkopuolelta muuttavien välillä. Prosessi ei kuitenkaan ole pelkästään lakien ja säädösten noudattamista, vaan se sisältää monien tunteiden sekä ongelmien kohtaamista ja läpikäymistä. Maahanmuuttoprosessi on siis yksilöllistä, sillä jokainen maahanmuuttaja kokee prosessin eri tavalla. Yhteistä heille kaikille on kuitenkin se, että muuttaminen kotimaasta pois on henkisesti iso ja rankka prosessi. Tämän takia jokaista maahanmuuttotapausta tulisi käsitellä yksilön omat kokemukset huomioon ottaen.

3.1.1 Perheenyhdistäjät

Maahanmuuttajat yleensä tulevat Suomeen perheen kanssa. Ihmiset muuttavat maahan solmiakseen täällä avo- tai avioliiton. He ovat henkilöitä, jotka saaneet oleskeluluvan perhesiteiden perusteilla. Heillä voi olla Suomessa puoliso sekä alle 18-vuotias naimaton lapsi. (Pitkänen 2006: 21.) Avioliitto on merkittävä syy Suomeen muutolle. Maahanmuuttajien sukupuolijakauma joidenkin kansallisuuksien kohdalla on mies- tai naisvoittoinen. Useimmiten suurin osa thaimaalaista ja filippiiniläistä on suomalaisen kanssa avioituneita naisia kun taas täällä asuvat kreikkalaiset, turkkilaiset ja marokkolaiset miehet ovat usein tulleet solmimaan avioliiton suomalaisten naisten kanssa. (Räty 2002: 31.)

Pitkäsen (2006: 21) mukaan monille perhesyistä muuttaneille Suomi on potentiaalinen kotimaa. Perheperusteiseen maahanmuuttajaryhmään kuuluu sekä luku- ja kirjoitustaidottomia, että korkeasti koulutettuja eri alojen ammattilaisia. Nämä muuttajat muodostavat arvokkaan, mutta useimmiten heikosti hyödynnetyn työvoimareservin. Vaikka muuttaneella puolisoilla

saattaa olla hyvä ammatillinen koulutus, työsaanti ei ole helppoa ja tyssää samoihin vaikeuksiin kuin muilla maahanmuuttajilla.

3.1.2 Humanitaariset muuttajat

Humanitaarisia muuttajia ovat pakolaiset ja turvapaikanhakijat, jotka muuttavat Suomeen suojelun tarpeen vuoksi (Pitkänen 2006: 22). Maahanmuuttajia, joille voidaan myöntää turvapaikka Suomessa, ovat henkilöt, jotka täyttävät Geneven sopimuksen pakolaisaseman perusteet, sekä heitä, jotka ovat lähteneet omasta maasta kuolemanrangaistuksen, pahoinpitelyn, sodan tai luonnonkatastrofien uhan alla (Pehkonen 2006: 16).

Pakolaiset saattavat tulla Suomeen turvapaikanhakijana tai perheenyhdistämishjelman kautta. Ensimmäiset hakevat turvapaikka Suomeen tultuaan. Heidän hakemukset käsittelee ulkomaalaisvirasto. Hakemuksen käsittely voi kestää parista viikoista viiteen vuoteen. Jos tulee kielteinen päätös, siitä saa valittaa, mutta uudestaan kielteisen päätöksen saanut hakija joutuu lähtemään Suomesta. (Räty 2002: 18.) Pakolaisia vastaanotetaan maan pakolaiskiintiön mukaan, joka vuonna 2005 on ollut 750. Silloin suuren osan pakolaisia otettiin Somaliasta, Sudanista, Iranista ja Afganistanista. Saapuvat pakolaiset valitaan myös henkilökohtaisten haastattelujen perusteella, ottaen huomioon henkilön koulutustausta, kielitaitoa ja työkokemusta. (Pitkänen 2006: 22.)

Suomi vastaanottaa myös perheenyhdistämismenettelyn mukaisesti perheenjäseniä. Suomessa oleskeleva pakolainen saa kansainvälisen sopimuksen mukaan oleskeluluvan myös omalle aviopuolisolleen ja alaikäisille lapsille. Myös alaikäisellä lapsella on oikeus tuoda Suomeen hänen vanhempansa ja alaikäisiä sisarusia. (Räty 2002: 20.)

3.1.3 Paluumuuttajat

Paluumuuttajat ovat suomalaista syntyperää olevia ulkomaan kansalaisia, joille on Suomen lainsäädännössä tunnustettu oikeus paluumuuttoon. Eniten paluumuuttajia tulee maahan Ruotsista, mutta yleensä kun puhutaan paluumuuttajista tarkoitetaan inkeriläistaustaisia, jotka tulevat entisen Neuvostoliiton alueelta. (Pitkänen 2006: 23.) Inkeriläiset ovat suomalaisia kansallisuudeltaan tai suomalaisten jälkeläisiä, jotka ovat asuneet Inkerinmaalla. Inkeriläisen aseman voi saada jos toinen vanhemmista tai kaksi isonvanhempaa on kansallisuudeltaan suomalaisia. (Räty 2002: 32.)

Paluumuuttopolitiikka oli aloitettu presidentin Maunon Koiviston lausunnosta, jonka mukaan inkeriläisiä voitaisiin pitää Suomessa paluumuuttajina. Paluumuuttajan status oli peruste sekä oleskeluluvan että rajoituksettoman työluvan myöntämiselle. 1980-luvulla Suomeen mahaan

tarvittiin työvoimaa ja haluttiin suosia suomensukuisia ja suomenpuhuvia työntekijä. Työvoimaa yritettiin saada enemmän Neuvostoliiton maista ja Virosta. Sen takia inkeriläisille myönnettiin oleskelulupia useimmiten ennen virallista paluumuuttopäätöstä. (Pitkänen 2006: 23.)

3.1.4 Työperusteiset muuttajat

Ulkomaalaisten työnteolle on Suomessa eri säädökset riippuen siitä mistä lähtömaasta työntekijä on tullut ja siitä, onko oleskelulle jokin muu peruste kuin työnteko. Suomeen työskentelemään tulevat Euroopan unionin ulkopuoliset kansalaiset tarvitsevat joko työntekijän tai elinkeinoharjoittajan oleskeluluvan riippuen siitä, tekevätkö työtä työnantajalle vai harjoittavatko itsenäistä ammattia tai elinkeinoa. EU:n jäsenmaiden ja pohjoismaiden kansalaiset eivät tarvitse työlupaa. He voivat vapaasti työskennellä Suomessa kolme kuukautta ja tämän jälkeen heidän on rekisteröitävä oleskeluoikeutensa. Työluvan ja oleskeluluvan päätökset tehdään samaan aikaan. (Maahanmuuttovirasto 2014.)

Työntekijän oleskeluluvan myöntämisessä työvoimatoimisto tekee osaratkaisun ja lupaviranomainen myöntää oleskeluluvan. Myönteisen osaratkaisun edellytyksenä on, että työmarkkinoilta ei löydy muita työntekijöitä ja että luvan myöntäminen ei vie työpaikkaa maassa jo olevalta työvoimalta. Luvan hakijalta tarvittaessa vaaditaan myös erityistä pätevyyttä ja hyväksyttyä terveydentilaa. (Pitkänen 2006: 24.)

Työntekijän oleskelulupaa voi hakea ulkomaalainen itse tai hänen tuleva työnantaja. Ennen luvan saamista työntekijä ei kuitenkaan pysty siirtymään työntekijän palvelukseen. Jos ulkomaalaisella on pysyvä tai jatkuva oleskelulupa muusta syystä, tai määräaikainen oleskelulupa humanitaarisen maahanmuuton perusteella, hän voi tehdä Suomessa työtä ilman erillistä työntekijän oleskelulupaa. Lupaa ei tarvita myös silloin kun henkilö saapuu Suomeen enintään kolmeksi kuukaudeksi kausiluonteiseen työhön tai tulee kutsun nojalla esimerkiksi asiantuntijatehtäviin. (Pitkänen 2006: 24-25.)

3.2 Maahanmuuttajien kotoutuminen

Kotoutuminen uuteen yhteiskuntaan tarkoittaa asettumista uuteen maahan ja kulttuuriin sekä uusien toimintatapojen omaksumista. Asettuminen vie oman aikansa, jopa saman perheen jäsenet kotoutuvat eritahtiin. Maahanmuuttajien kotouttamisasioiden valmistelu siirtyi sisäministeriöstä työ- ja elinkeinoministeriön vastuulle vuoden 2012 alusta lukien. Kotoutuminen tarkoittaa sitä, että maahanmuuttaja sopeutuu suomalaiseen yhteiskuntaan ja omaksuu uusia tietoja, taitoja ja toimintatapoja, jotka auttavat häntä osallistumaan aktiivisesti uuden kotimaansa elämänmenoon. Toiset maahanmuuttajista kotoutuvat helposti, toiset tarvitsevat so-

peutumiseen enemmän aikaa ja tukipalveluita. Suomen tai ruotsin kielen taito ja tieto suomalaisesta yhteiskunnasta ovat kotoutumisen tärkeitä edellytyksiä. (Sisäministeriö 2014.)

Maahanmuuttajan sopeutuminen uuteen yhteiskuntaan alkaa maahan saapumisesta. Maahanmuuttaja oppii uutta kieltä selviytyäkseen arkipäiväisestä elämästä, tutustuu uuden yhteiskunnan erilaisiin instituutioihin ja toimintatapoihin. Ihminen oppii toimimaan itsenäisesti uudessa toimintaympäristössä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että hän menettää etnisen identiteettinsä. (Alitolppa-Niitamo 1993: 29-37.)

Sopeutumisvaiheessa maahanmuuttaja miettii synnyinmaansa kulttuurin ja uuden isäntämaansa kulttuurin eroja. Moni itsestään selvä asia täytyy ajatella uudessa maassa uudestaan. Toisaalta moni ennen mahdoton asia onkin nyt mahdollista hyväksyä uudessa maassa. Tämä koettelee maahanmuuttajan identiteettiä ja tunnetta siitä, mitä hän on. Se koettelee myös ihmisuhteita ja perhe-elämää, kun perheen eri-ikäiset jäsenet sopeutuvat uuteen kulttuuriin eri tahdissa. (Pollari & Koppinen 2011: 20.)

Kotoutuminen on erilaista eri yksilöllä. Jotkut haluavat sulautua kokonaan uuteen kulttuuriin. Joillekin toisille on tärkeä säilyttää vanhoja tapoja ja arvoja, ja he haluavat ottaa uudesta kulttuurista mahdollisimman vähän vaikutteita. Monet maahanmuuttajat yrittävät löytää tasapainon näiden kahden äärisuunnan välillä ja jotkut voivat tuntea jääneensä kummankin kulttuurin ulkopuolelle. Yleensä toinen maahanmuuttajasukupolvi omaksuu enemmän uusia kulttuuripiirteitä kuin ensimmäinen sukupolvi. (Alitolppa-Niitamo 1993: 29-37.)

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta tuli voimaan vuonna 1999. Laki määrittelee eri tahojen velvollisuudet edistää maahanmuuttajien kotoutumista. Maahanmuuttajien kotouttamisen toteutus käytännössä ja palvelujen yhteensovittaminen on kuntien tehtävänä. Jokainen kunta on velvollinen laatimaan kotouttamisohjelman, jossa määritellään kunnan käytännön toimet. Sen lisäksi kunnan virkamiehet laativat kunnassa asuville maahanmuuttajille yksilö- ja perhekohtaiset kotoutumissuunnitelmat. (Räty 2002: 135.)

Maahanmuuttajien asioista vastaavat viranomaiset korostavat sitä, että " maahanmuuttaja on rikkaus". Maahanmuuttajat itse eivät kuitenkaan ole asemassa, joissa suunnitellaan, päätetään ja käytetään yhteiskunnallista valtaa heitä koskevissa asioissa. He ovat usein avustajia tai heitä kuunnellaan asiantuntijoina. Tutkimusten mukaan maahanmuuttajat eivät useinkaan sopeudu suoraan vastaanottavaan yhteisöön vaan omaan etniseen yhteisöönsä. Jännitteet perheissä, sukupuolien ja sukupuolten välillä ovat myös osa kotoutumisprosessia. (Matinheikki-Kokko 1998: 13.)

Maahanmuuttopoliittisena pyrkimyksenä pidetään tärkeänä, että kaikki maahanmuuttajat voivat tehokkaasti integroitua suomalaiseen yhteiskuntaan. Toivotaan, että he nopeasti omaksuvat suomen kielen ja yhteiskunnan säännöt. Samalla yhteiskunnan ja maahanmuuttajien etuna pidetään sitä, että he voivat ylläpitää äidinkieltään ja vaalia alkuperäistä kulttuuriaan. (Ikäläinen ym. 2003: 30.)

Suomen maahanmuuttopoliittikka lähtee monikulttuurisesta mallista. Siinä yhdistyy tasa-arvon kunnioittaminen ja myönteinen eriyttäminen tukitoimineen. Kotoutuminen nähdään vuorovaikutuksena, jossa yhteiskunta mukautuu maahanmuuttajiin. Viranomaisten velvollisuus on tukea maahanmuuttajien sopeutumista. Suomalaisessa mallissa huomioidaan vahvasti yksilölliset tarpeet. Työtön maahanmuuttaja tekee viranomaisten kanssa sopimuksen, jossa hän sitoutuu itse kotoutukseen ja saa siten yhteiskunnalta rahallista tukea. (Ikäläinen ym. 2003: 30.)

Kotoutuminen vie usein jopa vuosia. Luonnollista on, että se on sitä helpompaa, mitä nuorempi ihminen on ja mitä lähempänä uusi kulttuuri on arvoiltaan ja toimintatavoiltaan hänen aiempaa kulttuuriaan. Myös koulutustaso vaikuttaa: korkeasti koulutetut sopeutuvat muita nopeammin. Tärkeä on myös kiinnostus uutta kulttuuria kohtaan, joka voi tarjota myös vanhemmille sopeutumismahdollisuuksia. (Pollari & Koppinen 2001: 21.)

4 Lastensuojelu

Lapsuus on jokaisen ihmisen ensimmäinen elämänvaihe, jolloin biologinen, sosiaalinen ja henkinen kehitys on voimakasta ja nopeaa. Suhteet itseen ja muuhun maailmaan rakentuvat varhain ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Siihen vaikuttavat monet tekijät kuten perheinstituutio, sukupolvien väliset suhteet ja vertaissuhteet. Sukupuoli ja sosiaalinen asema määrittävät lasten mahdollisia todellisuuksia. Käsitukset lapsuudesta vaihtelevat riippuen kulttuurista ja aikakaudesta. Niihin vaikuttaa myös se, millaiseen aikuisuuteen kasvetaan. (Peltonen 2013: 50.)

Vastuu lapsen hyvinvoinnista on ensisijaisesti lapsen vanhemmilla ja huoltajilla. Lapselle tulee turvata hyvä hoito sekä lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen huolenpito. Lapsen vanhempien velvollisuutena on vastata lapsen kasvatuksesta. Heillä on oikeus myös yksin määrätä siitä, miten lapsen huolenpito järjestetään. Jos vanhemmat eivät jostain syystä kykene huolehtimaan kasvatustehtävästään, julkisen vallan velvollisuus on puuttua perheen tilanteeseen. Aina on kuitenkin valittava se toimenpide, jolla vähiten puututaan perheen ja lapsen itsemääräämisoikeuteen. Toimenpiteitä mietittäessä on myös arvioitava, mikä tukitoimi parhaiten vastaa lapsen tai perheen yksilöllisiin tarpeisiin. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014a.)

Lastensuojelu on lakisääteistä toimintaa ja se valvoo lapsen oikeuksia. Lapsuuden, aikuisuuden ja yhteiskunnan väliset suhteet liittyvät tiivistä lastensuojeluun monin tavoin. Yhteiskunta "asuttaa" lastensuojelua sosiaalisesti, mentaalisesti ja aineellisesti. (Heino 2013: 71.) Lapsen oikeuksia ei ole mahdollista turvata vain lastensuojelulain keinoilla, vaan niiden toteuttaminen on myös muuta lainsäädäntöä ja muita viranomaisia sekä koko yhteiskuntaa koskeva tehtävä. Lapsen oikeuksista on säädetty erikseen Suomen perustuslaissa ja Suomessa voimaan tulleissa Euroopan ihmisoikeussopimuksessa. Näissä korostetaan lapsen edun huomioon ottamista kaikessa viranomaistoiminnassa. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2014a.)

Lastensuojelu voidaan ymmärtää osaksi perhe- ja yksilökeskeistä sosiaalityötä, jonka tavoitteena on tukea vaikeaan elämäntilanteeseen joutuneita lapsia ja heidän perheitään selviytymään ongelmistaan sekä kasvamaan tasapainoiseen elämään. Lastensuojelu koskettaa myös lapsen perheoikeudellista asemaa kuten esimerkiksi huoltoon ja tapaamisoikeuteen tai adoptioon liittyviä kysymyksiä. Lastensuojeluun tehtäviin kuuluvat myös lasten ja perheiden taloudellinen tukeminen. Tarkoituksena on myös suojella lasta ympäristön vaaroilta, pahoinpitelyiltä ja hyväksikäytöltä. Lastensuojelu tekee yhteistyötä julkisten palveluiden kanssa kuten neuvolat, päivähoido ja koulu. (Mikkola 2004: 61.)

Lastensuojelun ydin on yksinkertainen. Se on lapsen kehityksen ja terveyden turvaamista ja sitä vaarantavien tekijöiden poistamista. Lastensuojelu perustuu lapsikeskeiseen perhelähtöisyyteen. Perhe on ensisijainen, ja lapsen oikeuksia tulee kunnioittaa. Perheen tilanteet vaihtelevat suuresti. Joskus voi riittää lastensuojelun lyhyt tilapäinen apu, mutta joskus tarvitaan toimia hyvinvoinnin kaikilla ulottuvuuksilla, läpi lapsuuden. (Heino 2013: 73.)

Lastensuojelutarpeen taustalla on tavallisia elämänsä kriisejä tai erityisen vaativia tilanteita. Toistuvasti kriisityvissä perhetilanteissa lastensuojelu voi kulkea koko lapsuuden ja seuraavankin polven elämässä. Lasten laiminlyönti, turvattomuus ja pahoinpitely kietoutuvat monin tavoin esimerkiksi vanhempien päihteiden käyttöön, rikoksiin, parisuhteen väkivaltaisiin ristiriitoihin tai mielenterveysongelmiin. Lastensuojelu on käytännöllistä työtä, joka järjestää konkreettisen avun ja tuen, inhimillistä arvokkuutta osoittavalla tavalla. Sen lisäksi se on työskentely tunteiden kanssa ja luottamuksen hankkimista. (Heino 2013: 73-74.)

4.1 Lastensuojelun tukitoimet

Lastensuojelulain mukaan lapsella on oikeus turvalliseen elämään, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä etusija suojeluun. Tärkeää on turvata lapselle edellä mainitut oikeudet, tukemalla huoltajia lasten kasvatuksessa, vaikuttamalla kasvuoloihin sekä toteuttamalla lastensuojelua. (Mahkonen 2010: 69.)

YK:n yleissopimusta lapsen oikeuksissa on pidettävä lapsuuden suojelun instrumenttina. Suomessa voimassa olevan lastensuojelulain perustavoitteet on lasten ja nuorten kasvuolojen kehittäminen, huoltajien tukeminen lastenkasvatuksessa sekä lapsen huollon turvaaminen kaikissa olosuhteissa. Niiden lisäksi lastensuojelun päämääränä on lapsen edun vaaliminen, perhekeskeisyys, optimaalisuus kaikissa toimissa sekä lapsen fyysinen ja psyykkisen koskemattomuus. (Mahkonen 2010: 66-67.) Lastensuojelun annettava tuki tyypitellään kolmen avainkäsitteen avulla: avohuollon tukitoimen, sijaishuollon ja jälkihuollon (Mikkola 2004: 77). Lainsäädännössä on myös lukuisia säännöksiä siitä, miten viranomaisen on toimittava tehdessään asiakasta koskevia ratkaisuja ja päätöksiä (Räty 2004: 86).

Lastensuojelulla on kolme perustehtävää: lasten yleisiin kasvuoloihin vaikuttaminen, vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä ja varsinaisen lasten suojelutehtävä. Se ei ole yksin lastensuojeluviranomaisten toimintaa, vaan on nähtävä myös muita viranomaisia sekä kansalaisia koskettavana asiana. Lasten suojelu perustuu lapsen kansainvälisesti tunnustettuihin oikeuksiin, jotka ovat YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014a.)

Lastensuojelun keskipisteenä on perhe, jossa erityisen huomion kohteena on suojelun tarpeen laukaissut lapsi. Tarkoituksena on puuttua perheen tilanteisiin mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jotta voidaan tukea heitä ongelmissaan ja ehkäistä ongelmien syntymistä. Lastensuojelun viranomaisen tehtävänä valita käytettävissä olevista toimenpidevaihtoehdoista lievin mahdollinen tapa puuttua perheen ongelmiin. (Räty 2004: 85.) Lastensuojeluntukimuotoja ovat avohuollon palvelut, sijaishuolto ja jälkihuolto. Lastensuojelun tukitoimien saaminen edellyttää lastensuojeluasiakkuutta ja perustuu suunnitelmalliseen sosiaalityöhön, eli lastensuojeluasiakkaalle on laadittava asiakassuunnitelma, johon tukitoimet kirjataan. (Berg-Toroi 2012: 256.)

4.1.1 Avohuolto

Lastensuojeluasiakkuus alkaa välittömistä kiireellisistä toimista tai sosiaalityöntekijän lastensuojelutarpeen selvityksestä. Asiakkuuden alkamisesta viranomaiset ilmoittavat lapsen huoltajalle ja lapselle. Jos tiedon antaminen on vastoin erittäin tärkeää yksityistä etua, tieto asiakkuuden alkamisesta voidaan jättää huoltajalle antamatta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014b.)

Suurin osa lastensuojeluun asiakkaaksi tulleista lapsista on köyhistä perheistä. Monet asuvat perheessä, joka saa toimeentulotukea tullessaan asiakkaaksi. Lastensuojeluasiakkuus käynnistyy erilaisin tavoin. Silloin kun aloite tulee perheen sisältä, äiti on useimmin hakijana. Vieraan lapsen asiassa yhteydenottaja on perheen ulkopuolinen. Usein lastensuojelu lähtee liik-

keelle virallisesta ilmoituksesta, jonka tekee viranomainen tai palvelutuottaja. Viranomaiset ovat aina paljon mukana lapsen asioissa asiakkuuden alkuvaiheessa. (Heinonen & Sinko 2013: 95-96.)

Avohuollon tukitoimiin on ryhdyttävä viipymättä jos kasvuolosuhteet vaarantavat lapsen terveyttä tai kehitystä tai lapsi käyttäytymisellään itse tekee sitä. Avohuollon päämääränä on edistää lapsen myönteistä kehitystä ja vahvistaa lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kasvatustaitoja ja -mahdollisuuksia. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014b.) Avohuollossa lasta tai perhettä tuetaan omassa elinympäristössään, ohjaamalla ja osallistamalla perheen elämään, järjestämällä lapselle tukihenkilö ja tukemalla taloudellisesti. (Mikkola 2004: 77.)

4.1.2 Sijaishuolto

Sijaishuolto se on lapsen hoidon järjestäminen kodin ulkopuolella. Sitä edeltää interventio huoltajien valtaan päättää lapsen asioista. Se on laissa, ja se on toimenpide, joka rajaa vanhempien huoltajuutta ja siirtää vastuun lapsen kasvatuksen järjestämisestä kunnan sosiaalilautakunnalle. Huostaanotto jatkuu niin kauan kunnes sen edellytykset ovat olemassa, mutta kuitenkin enintään lapsen 18 vuoteen asti. (Mikkola 2004: 77.)

Sijaishuollon tehtävänä on turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan. Siitä, että sijaishuoltopaikka vastaa lapsen tarpeisiin vastuussa sijoitava kunta. Sijaishuolto on mahdollista järjestää perhehoitona, laitoshoidona tai muulla lapsen tarpeiden mukaisella tavalla. Lapsia voidaan sijoittaa kodin ulkopuolella myös avohuollon tukitoimena tai jälkihuoltona. Lapsen sijaishuollon järjestämisestä ja siitä aiheutuvista kustannuksista vastaa se kunta, jossa lapsen huostaanottamisen ja sijaishuollon tarve on syntynyt. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014c.)

4.1.3 Jälkihuolto

Huostaanottoa seuraa jälkihuolto. Se tarkoittaa huostaanoton lakkaamista, paluu aikaisempaan perheeseen tai siirtyminen itsenäiseen asumiseen. Yleensä jos nuorilla ei ole kotia, hänelle pyritään järjestää asunto ja tuetaan häntä itsenäistymisessä. (Mikkola 2004: 77.) Sosiaalityöntekijän tehtävänä on yhdessä lapsen tai nuoren sekä hänen verkostonsa kanssa rakentaa nuoren tarpeita vastaava ja parhaalla mahdollisella tavalla tukeva palvelukokonaisuus, joka kirjataan jälkihuoltosuunnitelmaksi. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014d.)

Jälkihuollon palvelut rakennetaan lapsen tai nuoren yksilöllisen tarpeen mukaan ja yhteistyössä viranomaisten kanssa. Riittävän toimeentulon ja asumisen järjestäminen ovat selviytymisen

perusedellytyksiä. Jälkihuollon palveluja ovat muun muassa nuorten tulevaisuuden tarpeiden miettiminen yhdessä, apua omien voimavarojen löytämiseksi tulevaisuuden suunniteluun, tukea koulukäyntiin, työllistymiseen ja harjoitteluun, psykososiaalisen tuen antaminen, loma- ja virkistymämahdollisuuksien tarjoaminen, taloudellista tukea asumiseen ja muihin itsenäistymiseen liittyviin menoihin. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014d.)

4.2 Monikulttuurinen lastensuojelu

Kun eri kulttuurit kohtaavat, ihmiset joutuvat sopeutumaan muutoksiin. Ihmiskunnan kehitys on pitkälti seurausta tällaisista muutosprosesseista. Nykyään monikulttuurisuus on useimmissa maissa pikemminkin sääntö kuin poikkeus. Monikulttuurisuus sekä siihen liittyvät etninen identiteetti ja rasismi herättävät paljon keskustelua ja poliittisia intohimoja. Harvemmin keskustelijat ovat paneutuneet siihen, mitä nämä ilmiöt oikeastaan ovat ja mitä niistä tiedetään. Kulttuurien kohtaamisesta aiheutuvaan muutosprosessiin liittyvät niin vähemmistöryhmien sopeutuminen enemmistökulttuuriin kuin enemmistön jäsenten suhtautuminen kulttuurivähemmistöihin. (Liebkind 2001: 13.)

Monikulttuurisuuden käsitettä käytetään monissa eri merkityksissä. Siitä puhutaan paitsi yhteiskunnan ja ympäristön ominaisuutena myös yksilö- ja perhetasoisena käsitteenä. Esimerkkejä viimeksi mainitusta ovat käsitteet "monikulttuurinen perhe" ja monikulttuurinen lapsi", joiden käyttö on yleistynyt sosiaalialan ammattipuheessa. Monikulttuuriset lapset ovat lapsia, jotka elävät kahdessa tai useammassa erilaisessa kulttuuripiirissä, yhtäältä valtayhteiskunnan ja toisaalta oman perheen ja suvun kulttuurin vaikutuspiirissä tai omassa monikulttuurisessa perheissään, jossa perheenjäsenet edustavat eri kulttuuritaustoja tai kansallisuuksia. (Anis 2005: 61.)

Länsimaisen kulttuurin piirissä vastasyntynyt lapsi nähdään kokonaan muista ihmisistä riippuvaisena. Lapsen kasvun ja kasvatuksen tavoitteena on tukea hänen asteittaista itsenäistymistään. Perinteinen aasian kulttuurin näkemys vastakkainen, sillä esimerkiksi vanhan japanilaisen käsityksen mukaan ihminen on vastasyntyneenä kaikkein riippumattomin ja eniten irrallaan muista ihmisistä. Kuitenkin kasvatuksen ydintavoitteena on houkutella lapsi lähemmäksi toista ihmistä ja opettaa häntä elämään yhdessä muiden kanssa. (Abdelhamid ym. 2009: 202.)

Kulttuurit eivät ole staattisia, ja ajan mukana käyttäytymisnormit muuttuvat. Erityisesti maastamuutto ja erilaiseen kulttuuriympäristöön asettuminen muuttavat perheiden sisäistä kulttuuria ja käyttäytymisnormeja. Terveyden edistämistyössä on hyvä hallita perheen kulttuuriin liittyvää perustietoa, mutta kulttuurisesta taustasta riippumatta lasta ja hänen perhettään on tarkasteltava yksilöinä. (Abdelhamid ym. 2009: 204.)

Lasten ja nuorten käyttäytymiseroihin vaikuttavat kulttuurien väliset erot lasten kasvatukseen liittyvissä käsityksissä, vanhempien uskomukset hyvästä tai huonosta vanhemmuudesta, vanhempien lapsiin ja lapsuuteen liittyvät uskomukset, tavat osoittaa hellyyttä ja näkemykset lasten kuripito- ja rangaistustavoista. Vanhempien terveyttä ja sairautta koskevien asenteiden, arvojen ja uskomusten määrittäminen on tärkeää, sillä molemmat vanhemmat vaikuttavat lapsensa terveyteen liittyvien näkemysten muodostumiseen. (Abdelhamid ym. 2009: 204-205.)

Ristiriitoja voi syntyä, jos etnisten vähemmistöjen perheissä kasvatuskäytännöt ovat erilaisia kuin ympäröivässä yhteiskunnassa. Esimerkiksi romanivanhempia saattaa suojella lastaan niin paljon, ettei vie tätä kylmällä ilmalla päiväkotiin tai ei raaski herättää koululaista, jos tätä nukuttaa aamulla. Kantaväestöön kuuluvat vanhemmat voivat kavahtaa sitä, jos maahanmuuttajataustainen vanhempi toruu myös heidän lastaan ja asettaa tälle rajoja yhteisellä leikkikentällä. (Abdelhamid ym. 2009: 206.)

4.2.1 Maahanmuuttajat lastensuojelun asiakkaina

Maahanmuuttajien osuus lastensuojelun asiakkaista on lisääntynyt erityisesti pääkaupunkiseudulla, jossa maahanmuuttajaväestön osuus on myös suurempi kuin muualla maassa. Maahanmuuttajaperheiden kanssa tehtävään perhetyöhön on panostettu monilla paikkakunnilla. Sosiaalitoimen perhetyön lisäksi monella asuinalueella tehdään yhdyskuntatyötä erilaisten järjestöjen voimin, yhteistyössä vapaaehtoisten kanssa. (Räty 2002: 174.)

Usein lastensuojelu tavoittaa perheet, joille tavanomaisten palvelujen tarjoama tuki ei ole riittävää, oli sitten kyse maahanmuuttajista tai suomalaissyntyisistä ihmisistä. Lastensuojelun asiakkuuteen johtavia tilanteita ovat usein perhekriisit, vanhempien päihde- ja mielenterveysongelmat, lasten koulunkäyntivaikeudet sekä yksinhuoltajaperheiden erityisen tuen tarve. Maahanmuuttajien asiakkuuteen liittyy myös erityisiä piirteitä. Heidän elämäänsä hankaloittaa ymmärrettävästi se, että he joutuvat sopeuttamaan omia kulttuurisia arvojaan ja tapojaan suomalaisen yhteiskunnan vaatimuksiin, opettelemaan asioimista palveluissa ja hakemaan sopivaa toimintatapaa kohdatessaan syrjintää ja rasismia. (Anis 2005: 65.)

Pääkaupunkiseudulla tehdyn tutkimuksen mukaan lasten huostaanoton ja sijaishuollon syynä on useimmiten vanhempien tai huoltajiksi määrättyjen henkilöiden kyvyttömyys huolehtia lapsista. Kyvyttömyys on usein reaktio uusiin olosuhteisiin. Vanhemmat joutuvat kasvattamaan lapsiaan ilman lähiverkostoa ja sukulaisia, joihin on kotimassa totuttu. Sopeutumisen ongelmien kanssa painiskeleva aikuisella ei riitä voimia lapsen hoitamiseen. Vanhempien kulttuurin ja arvomaailman ristiriitaisuus suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan tuottaa myös jän-

nitteitä. Nuorten kohdalla monissa huostaanottopäätöksissä on kyse lapsen halusta itsenäistyä, päättää enemmän omista asioistaan sekä saada enemmän omaa vapaa-aikaa. Vanhempien voi olla vaikea hyväksyä lapsen itsenäistymistä ja turvautumista kodin ulkopuolisiin jengeihin. (Räty 2002: 174-175.)

Koko ajatus lastensuojelusta voi olla maahanmuuttajaperheelle vieras. Yhteisöllisessä kulttuurissa perheen sisäiset ongelmat on totuttu ratkaisemaan perheenjäsenten ja sukulaisten avulla. Uudessa kulttuurissa vanhemmat joutuvat kasvattamaan lapsiaan ilman lähiverkostoa ja sukulaisia, joihin on kotimaassa totuttu. Sopeutumisongelmien kanssa painiskeleva aikuisella ei riitä voimia lapsen hoitamiseen ja kasvattamiseen. Vanhempien kulttuurin ja arvomaailman ristiriitaisuus suhteessa ympäröivään yhteiskuntaan tuottaa myös jännitteitä. (Räty 2002: 174.)

Yksi kotoutumistyön erityishaaste ovat Suomeen ilman huoltajaa tulleet alaikäiset turvapaikanhakijat. Alaikäisten lasten lähettäminen parempien elinolosuhteiden perään ei ole suomalaisesta näkökulmasta uusi ilmiö. Syyt siihen, miksi lapset jäävät yksin tai lähetetään pakomatalle yksin, ovat moninaiset. Lapset ovat saattaneet eksyä vanhemmistaan pakomatkan aikana. Jotkut lapset on lähetetty turvaan sukulaisten tai naapurin kanssa. Perhe saattaa lähettää lapsensa, koska tietää, että muut perheenjäsenet pääsevät lapsen luokse perheenyhdistämishjelman kautta. (Räty 2002: 177.)

Turvapaikkaa hakevat lapset sijoitetaan vastaanottokeskusten yhteydessä sijaitseviin ryhmäkoteihin. Oleskeluluvan saatuaan alaikäiset turvapaikanhakijat muuttavat kuntaan. Usein lapset sijoitetaan asumaan Suomessa asuvan lähisukulaisen luokse. Jos lapset eivät voi asua siellä, voivat he viettää näissä perheissä viikonloppuja ja lomina. Alaikäiset turvapaikanhakijat ovat lapsia, joilla on erilaisia kokemuksia ja tarpeita. Lähtökohtana palveluja järjestettäessä on, että lapset nähdään ensisijaisesti lapsina ja nuorina ja vasta sitten pakolaisina. (Räty 2002: 177.)

4.2.2 Maahanmuuttajien vanhemmuuden rooli

Vanhempien tarkoitus on opettaa lapsille, että elämässä on pettymyksiä ja lapsen tulee oppia kestämään ne. Monessa kulttuurissa äidin rooli arjessa on selvästi tiiviimpi kuin isän. Yhteisöllisesti orientoituneissa kulttuureissa lastenhoito ja kasvatusta onkin pääasiassa äidin vastuulla, tällöin isät ovat taustalla ja pyrkivät varmistamaan, että lapsen tarpeet täyttyvät. Yksilöllisyyttä korostavissa kulttuureissa isät taas osallistuvat aktiivisesti lasten jokapäiväiseen hoitoon. Suomalaiset päiväkodit ja koulut kannustavat usein molempia vanhempia osallistumaan yhteistyöhön. (Abdelhamid ym. 2009: 206.)

Se, mikä on hyväksyttyä ja arvostettua yhteiskunnassa vaihtelee eri maissa ja kulttuureissa. Myös se vaihtelee, miten näihin tavoitteisiin päästään, eli miten lasta kasvatetaan ja miten vanhemmuus toteutuu. Maahanmuuttajien lähtömaan ja Suomen välillä voi kasvatuskulttuureissa olla monia sellaisia eroja, jotka muokkaavat vanhemmuuden rooleja. Maahanmuuttajavanhempien ei ole aina helppoa päästä niihin vuorovaikutustilanteisiin, joissa he voisivat näitä eroavaisuuksia havaita ja ymmärtää. Maahanmuuttajavanhemmat saattavat myös antaa erilaisille kasvatuskäytännöille eri merkityksiä kuin useimmat kantasuomalaiset vanhemmat. Erilaiset kasvatuskulttuurit kohtaavat esimerkiksi päiväkodeissa ja kouluissa. Kasvatuskäsitysten työstämiseen tarvitaan molemmipuolista kohtaamista, vuorovaikutusta ja motivaatiota. Tällöin lapset eivät joudu erilaisten odotusten raastavaan ristiaallokkoon. (Alitolppa-Niitämä ym. 2005: 81.)

Maahanmuuton kokemukseen liittyy olennaisesti kokemus elämästä uudessa sosiaalisessa ympäristössä sekä erilaisessa kulttuurissa ja yhteiskunnassa kuin mihin henkilö on tottunut. Uusi sosiaalinen ympäristö heijastelee erilaisia rooliodotuksia, se myös asettaa vanhoja rooleja ja käyttäytymismalleja muutospainoiden alaiseksi ja saattaa aktivoita uusien roolien muodostumista. Roolimuutokset ovat kuitenkin hitaita: ne vaativat vuorovaikutusta ympäristön kanssa ja motivaatiota muutokseen. Ennen maahanmuuttoa käytössä olleet roolit sekä ero uuden ja vanhan roolin välillä vaikuttavat myös muutokseen ja sen nopeuteen. (Alitolppa-Niitämä ym. 2005: 72.)

Oman perheen tuki ja suoja on maahanmuuttajalle olennaisen tärkeä sopeutumisen ja monien koettujen menetysten aiheuttamien psyykkisten rasitteiden voittamiseksi. Maahanmuuttajaperheen jäsenet sopeutuvat eri tahdissa ja eri tavoin uuteen kulttuuriin. Perhe kerää itselleen tietoa uudesta yhteiskunnasta ja luo itselleen uutta arkitodellisuutta, jossa se pyrkii maksimoimaan jatkuvuuden, tuttuuden ja identiteetin tunteen. Uuden tasapainon saavuttaminen perhesysteemissä on vaikea ja monimutkainen tehtävä, sillä perhe muuttuu koko ajan: jäsenet kasvavat, kehittyvät ja vanhenevat. (Alitolppa-Niitamo 1993: 92-93.)

Yleensä väitetään, että lapset oppivat vanhempiaan nopeammin uuden kielen. Maahanmuuttajaperheissä vanhemmat ovat paljon kotona, kun taas lapset koulua käydessään saavat tehokkaampaa kielen opetusta ja päivittäistä harjoittelua. Kielikursseja ei ole tarjolla riittävästi ja moni äiti tai isä ei ole vuosienkaan oleskelun jälkeen ollut kielikurssilla. Vaikka siihen olisi aikanaan ollutkin mahdollisuus, moni ei ole pienten lasten vuoksi päässyt kielikurssille. Tilanne asettaa lapsen perheessä rooliin, joka ei hänelle luonnostaan kuuluisi, lapsista tulee perheen asiamiehiä. Kielitaitoon tiivistyy yleisemmän tason ristiriita, jossa lapset tulkitsevat vanhemmilleen yhteiskunnan toimintatapoja. Roolien sekoittuminen aiheuttaa perhedynamiikassa jännitteitä. Vanhemmat saattavat menettää auktoriteettiasemansa ja joutua riippuvaisiksi lapsistaan. (Ikäläinen ym. 2003: 74.)

Perheen vanhemmat saattavat tuntea itsensä uhatuiksi, epävarmoiksi ja hämmentyneiksi uudessa kulttuurissa ja jopa omien lastensa keskuudessa. Tämän vuoksi he korostavat omaa auktoriteettiaan muuttamalla autoritaarisemmiksi lapsiaan kohtaan. Näin he voivat tuntea, että voivat vielä hallita edes jotain omassa elämässä. (Alitolpa-Niitamo 1993: 94.)

4.2.3 Monikulttuurisen lastensuojelun haasteet

Tilanteen arviointi lastensuojelussa ei ole yksikertainen tehtävä. Arvioinnin tavoitteena on tutkia lapsen tarpeita suhteessa vanhempien kykyyn ja mahdollisuuksiin vastata niihin. Tilannetta selviteltäessä tarvitaan sekä lapsen tarpeiden, vanhempien valmiuksien että riskien arviointia. Lisäksi olennaista on lapsen ja hänen läheistensä erilaisten suojaavien tekijöiden ja voimavarojen kartoittaminen yhteistyössä muiden tahojen kanssa. Asiakkuuden käynnistymiseen vaikuttavat myös perheeseen liittyvät tekijät, palvelujärjestelmien rakenne, ammatillisten menetelmien kehittyminen ja ennen kaikkea yhteiskunnan tila, ilmapiiri ja rakenteen muutokset. (Paasivirta 2012: 244.)

Maahanmuuttajat ovat lastensuojelun asiakkaina kasvava ryhmä. Sosiaalityön käytäntöjen ja palvelujen näkökulmasta tämä työalue on erityisen kiinnostava. Maahanmuuttajien kanssa tehtävässä lastensuojelutyössä tiivistyvät kulttuuriset jännitteet, jotka liittyvät perheen ja yhteisön merkitykseen. Ilmiö kertoo myös paljon suomalaisesta yhteiskunnasta ja yleisestä asennoitumisesta maahanmuuttajien kohtaan. (Anis 2005: 65.)

Lapsen kulttuurisen taustan huomioiminen asettaa sijaishuollolle haasteita. Lapsen kasvatuksen jatkuvuus on tärkeitä hänen turvallisuudentunteensa ja identiteettinsä kannalta. Myös lapsen oikeuksien yleissopimus velvoittaa, että lapsen tulee saada käyttää omaa kieltään, harjoittaa omaa uskontoaan ja toteuttaa omaa kulttuuriaan yhdessä oman kulttuurinsa jäsenten kanssa. Pienet maahanmuuttajakodissa kasvaneet lapset eivät välttämättä osaa suomen kieltä, heidän ruokailutottumuksensa ja arjen rutiininsa ovat samanlaiset kuin vanhempien kotimaissa. Myös vanhempien lasten tulisi voida säilyttää siteensä etnisen ryhmänsä kulttuuriin ristiriitatilanteesta huolimatta. (Räty 2002: 175.)

Monikulttuurisuuteen valmentava koulutusta ei ole kauan ollut sosiaalityöntekijöiden koulutuksen osa-alueena, joten voi olettaa, että useimmat sosiaalityöntekijät jäsentävät asiakastilanteita maahanmuuttajien kanssa arkipäivän kokemuksen ja yleisempien sosiaalityöhön ja lastensuojeluun liitettyjen vakiintuneiden tietokategorioiden perusteella. Lastensuojelussa työntekijöiden tulee hakea ratkaisuja, jotka parhaiten edistävät lapsen edun toteutumista. Kulttuuriset merkitykset, eroina ja yhtäläisyyksinä, tulevat esiin vuorovaikutustilanteissa. "Kulttuurilla" selitetään ja sitä selitetään, jolloin kulttuuri toimii tulkintaresurssina ongelmal-

lisissa tilanteissa. Omia tapoja pidetään "tavallisina" ja eri kulttuuria edustavan ihmisen tapoja "kulttuurin" ilmentymänä. (Anis 2005: 74-75.)

Lastensuojelun arjessa maahanmuuttajalasten erityistarpeisiin ei ole pystytty täysin vastaamaan. Esimerkiksi maahanmuuttajalapsen on palvelujen keskittämisen sijaan hajasijoitettu yksiköihin, joissa on ollut tilaa. Kulttuuritekijöitä on jossain yksikössä huomioitu palkkaamalla maahanmuuttajatyöntekijöitä. Läheskään aina tämä ei ole mahdollista ja lasten vähemmistöidentiteetin tukeminen käytännön tasolla on vähäistä. (Räty 2002: 175.)

Monikulttuurisuuteen ja vähemmistökysymyksiin perehdyttäviä opintoja tarvitaan osana sosiaalityöntekijöiden koulutusta. Kulttuurien väliset kohtaamiset ovat jokapäiväisiä erityisesti päiväkodeissa ja kouluissa. Lastensuojelun asiakkaat kertovat paljon kouluympäristön liittyvistä vaikeuksista. Orituista kulttuurisista tavoista poikkeavat opetuskäytännöt, tiedonkulun ongelmat sekä rasismi ja syrjintä aiheuttavat huolta maahanmuuttajille. Tarvitaan vuoropuhelua kouluviranomaisten, maahanmuuttajaoppilaiden ja heidän vanhempiensa sekä lastensuojelun työntekijöiden kesken, jotta osattaisiin puuttua oikeisiin asioihin ja ratkaista ongelmat riittävän varhain. Haasteena on monikulttuurisuuteen liittyvien erilaisten näkökulmien ymmärtäminen ja monikulttuurisuuden toteuttaminen käytännön työssä. Kulttuuri on elävää ja muuntuva sekä yksilö- että yhteisötasolla, mutta vähemmistönä elämiseen liittyy usein pysyviä osallisuusvajeita, syrjintää ja erilaisuuden kokemuksia. Näitä kokemuksia ei voi olla huomioimatta jos halutaan ymmärtää asiakkaiden tilanteita ja etsiä niihin kokonaisvaltaisia ratkaisuja. (Anis 2005: 75-76.)

5 Tutkimuksen tavoitteet ja kysymykset

Tutkimukseni tarkoituksena oli selvittää monikulttuurisen lastenkodin työntekijöiden kokemuksia maahanmuuttaja-asiakkaiden kohtaamisessa. Tavoitteena oli kartoittaa mahdollisia haasteita joita heidän työ pitää sisällään. Toisena tavoitteena oli nostaa esille työntekijöiden koulutustarpeita.

Tavallisesti tutkimusongelmat esitetään kysymysmuotoisesti. Vanhan sanonnan mukaan hyvä kysymys on jo puoli vastausta. Ongelman asettaminen ja muotoileminen on usein vaikeampaa kuin sen ratkaiseminen. Yleensä korostetaan sitä, että tutkimuksen ongelmat tulisi tarkkaan harkita ja muotoilla selkeästi ennen kuin ryhdytään varsinaiseen aineiston keruuseen. Tutkimusprosessin eri osa, kuten ongelmanasettelu, aineiston keruu, analysointi ja raportointi, esitetään peräkkäisinä jaksoina, vaikka ainakin laadullisessa tutkimuksessa ne lomittuvat monella tavalla toisiinsa. Tutkimukselliset kysymykset osoittautuvat aineiston valossa joko itsestään selviksi trivialeeteiksi, yksinkertaisesti vääriksi tai saadun aineiston avulla mahdolliseksi tutkia. Joku ennalta arvaamaton, yllättävä havainto vangitsee tutkijan mielenkiinnon.

Ainakin laadullinen tutkimusprosessi on kerta kaikkiaan sellainen, että lähtökohtia on tarkistettava ehkä moneenkin kertaan. (Hirsjärvi ym. 2009: 125,129.)

Tutkimukseni ongelmana oli saada vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- Millaisia kokemuksia työntekijöillä on maahanmuuttaja-asiakkaiden kohtaamisesta?
- Millaisia ristiriitoja ja haasteita monikulttuurinen lastensuojelutyö pitää sisällään?
- Millaisia kehittämis- ja koulutustarpeita henkilökunnalla on monikulttuurisen lastensuojelutyön osaamisessa ?

6 Tutkimuksen toteuttaminen

Opinnäytetyöni toteutin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan kokonaista joukkoa erilaisia tulkinallisia, luonnollisissa olosuhteissa toteutettavia tutkimuskäytäntöjä. Laadullista tutkimusta on vaikea määritellä selvästi, koska sillä ei ole teoriaa, joka olisi vain sen omaa. Laadullisella tutkimuksella ei myöskään ole täysin omia metodeja. (Metsämuuronen 2008: 9.) Laadullisessa tutkimuksessa tutkimussuunnitelma parhaimmillaan elää tutkimushankkeen mukaan. Tämä tarkoittaa sitä, että kvalitatiivisilla menetelmillä saavutetaan ilmiöiden prosessiluonne. (Eskola & Suoranta 2003: 16.)

Kvalitatiivinen tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa, ja aineisto koostuu luonnollisissa, todellisissa tilanteissa. Tutkija luottaa enemmän omiin havaintoihinsa ja keskusteluihin tutkittaviensa kanssa kuin mittausvälineillä hankittavaan tietoon. Perusteluna tälle on näkemys, että ihminen on riittävän joustava sopeutumaan vaihteleviin tilanteisiin. Apuna täydentävän tiedon hankinnassa monet tutkijat käyttävät myös lomakkeita ja testejä. Tutkijan pyrkimyksenä on paljastaa odottamattomia seikkoja. Sen vuoksi lähtökohtana ei ole teorian tai hypoteesien testaaminen vaan aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu. Sitä, mikä on tärkeää, ei määrää tutkija. (Hirsjärvi ym. 2009: 164.)

6.1 Tutkimusmenetelmät

Tutkimukseni aineiston keräsin haastattelemalla seitsemää työntekijää. Haastattelut toteutin teemahaastatteluina ja nauhoitin ne. Haastattelujen kesto vaihteli 20:sta minuutista yhteen tuntiin ja aineistoa kertyi yhteensä noin 3,5 tuntia. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelu, joka on lomake- ja avoimen haastattelun välimuoto. Teemahaastattelussa on tyyppillistä, että haastattelun aihepiirit ovat tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuu. (Hirsjärvi ym. 2009: 208.) Teemahaastattelu on puolistrukturoitu menetelmä,

koska haastattelun teema-alueet on kaikille sama. Teemahaastattelu ottaa huomioon sen, että ihmisten tulkinnat asioista ja heidän asioille antamansa merkitykset ovat keskeisiä, samoin kuin sen, että merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. (Hirsjärvi & Hurme 2010: 48.)

Ennen haastattelujen toteuttamista lastenkodin työntekijöiden kanssa sovin yhteisen tapaamisen, jossa kerroin tutkimukseni aiheesta ja tavoitteista. Tapaamisella puhuimme käytännön asioista ja tarvittaessa haastateltavat esittivät omia kysymyksiä. Työntekijöitä informoin etukäteen siitä, että haastattelu tulee olemaan yksilöhaastattelu ja saadun aineiston käsittelen luottamuksellisesti. Haastateltavien tiedot eivät tule esiin loppuraportissa. Osa työntekijöistä oli sitä mieltä, että heidän nimen saa paljastaa tekstissä ja osa ehdotti haastattelun toteuttamistapana parihaastattelua, koska he saisivat tukea toisiltaan. Keskustelussa päädyimme siihen, että monikulttuurisen lastenkodin yksikkö on pieni sekä lasten ja työntekijöiden tunnistamiseen liittyvien asioiden tulee olla suojeltuja. Tutkimusprosessissa säilytin henkilöstön anonymiteetin sekä korvasin haastateltavien nimet kirjaintunnuksilla. Aineistoa keräsin kuitenkin yksilöhaastatteluina, koska silloin työntekijät eivät pystyneet vaikuttamaan toistensa vastauksiin ja jokainen toi oman mielipiteensä ja näkökulmansa asiasta.

Haastattelu on hyvin joustava menetelmä ja se sopii moniin erilaisiin tutkimustarkoituksiin. Haastattelussa ollaan suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa, ja tämä tilanne luo mahdollisuuden suunnata tiedonhankinta itse tilanteessa. Samoin on mahdollista saada esiin vastausten taustalla olevia motiiveja. Ei-kielelliset vihjeet auttavat ymmärtämään vastauksia ja joskus jopa ymmärtämään merkityksiä toisin kuin alussa ajateltiin. Haastatteluaiheiden järjestystä on mahdollista säädellä. Tutkijat esittävät erilaisia perusteluja valitessaan haastattelumenetelmän. Perustelut vaihtelevat filosofisista lähtökohdista konkreettisiin seikkoihin. (Hirsjärvi & Hurme 2010: 34.)

Jokaisen lastenkodin työntekijän kanssa sovin haastattelupäivän ja ajan. Haastattelin heitä lastenkodin tiloissa aamuisin kun lapset eivät olleet paikalla. Tavoitteeni oli luoda haastattelutilanteesta rauhallinen hetki. Tutkimuksen tarkoituksena oli saada työntekijöiden kokemuksia, joten haastattelun kysymykset eivät liittyneet lapsiin ja heidän perheisiin. Haastatteluissa en kysynyt asiakkaiden salassa pidettäviä tietoja ja saadun aineiston käsittelin luottamuksellisesti, noudattaen tutkimuseettisiä ohjeita.

6.2 Aineiston analyysi

Aineiston käsittelyn aloitin litteroimalla haastattelut. Kirjoitin nauhoitetun puhemuotoisen aineiston puhtaaksi tietokoneelle. Litteroinnin tekeminen oli joskus haastavaa. Pohdin sitä, kuinka tarkasti haastattelu pitäisi kirjoittaa puhtaaksi sekä pitääkö jokainen sana kirjoittaa sellaisena kuin sen kuulee. Vastauksia omiin kysymyksiini löysin tutkimuskirjallisuudesta. Huo-

limatta siitä, että kieli ja kielen käyttö ei ole analyysin kohteena, litteroin saadun aineiston mahdollisimman tarkasti ja kattavasti. Tärkeää oli se, että kaikki puhutut lauseet ja virkkeet sain kirjoitetuksi. Litterointiin meni paljon aikaa. Jokaisen haastattelun litteroimiseen varasin yhden päivän ja materiaalia sain yhteensä 34 sivua.

Tallennettu laadullinen aineisto on useimmiten tarkoituksen mukaista kirjoittaja puhtaaksi sanatarkasti. Tätä nimitetään litteroinniksi. Litterointi voidaan tehdä koko kerätystä aineistosta tai valikoiden, esimerkiksi teema-alueiden mukaisesti. Aineiston litteroiminen on tavallisempaa kuin päätelmien tekeminen suoraan nauhoista. Aineiston litteroinnin tarkkuudesta ei ole yksiselitteistä ohjetta. Ennen litterointiin ryhtymistä olisi tiedettävä, minkälaista analyysia aiotaan tehdä, samoin kuin se, aiotaanko aineiston analyysissa käyttää tietokoneille suunniteltua analyysiohjelmaa. Eri ohjelmat asettavat litteroinnille erilaisia vaatimuksia. (Hirsjärvi ym. 2009: 222.)

Tutkimuksen aineistoa analysointitavaksi valitsin teemoittelun, koska se on luonteva etenemistapa teemahaastettua aineiston analysoimisessa. Teemat, joita haastateltavien kanssa olin käsitellyt, löytyivät eri tavoin kaikista haastatteluista vaihtelevassa määrin. Sen jälkeen kun teemoittelu oli valmis, tarkistin ettei tärkeitä haastatteluissa mainittuja asioita jäänyt teemaryhmien ulkopuolelle ja olivatko luodut teemaryhmät keskenään samantasoisia.

Ensimmäinen lähestyminen aineistoon kulkee useimmiten tematisoinnin kautta, sillä edellä esitettyä määrällistä analyysia tavoitteleva tutkija valitsee yleensä jonkin analyysimenetelmään sopivamman tiedonhankintamenetelmän. Aineistosta voi nostaa esiin tutkimusongelmaa valaisevia teemoja. Näin on mahdollista vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä ja ilmenemistä aineistossa. Aineistosta voidaan poimia sen sisältämät keskeiset aiheet ja siten esittää se kokoelmana erilaisia kysymyksenasetteluja. Tekstistä on ensin pyrittävä löytämään ja sen jälkeen eroteltava tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet. (Eskola & Suoranta 2003:174.) Teemoittelulla tarkoitettu sitä, että analyysivaiheessa tarkastellaan sellaisia aineistosta nousevia piirteitä, jotka ovat yhteisiä usealle haastateltavalle tai jos haastateltavia on yksi, niin hänelle. Ne saattavat pohjautua teemahaastattelun teemoihin, ja odotettavaa onkin, että ainakin lähtökohtateemat nousevat esiin. Sen lisäksi tulee tavallisesti esille lukuisia muita teemoja, jotka ovatkin usein lähtöteemoja mielenkiintoisempia. Näin syntyviin teemoihin voivat luonnollisesti kuulua myös alkuperäisten teemojen väliset yhteydet. (Hirsjärvi & Hurme 2010: 173.)

Aineiston analysoinnin tein tietokoneella tekstikäsitteilyohjelmassa. Käsitteelin aineistoa jokaisen erillisen teeman osalta, merkitsin kohteita eri väreillä sekä yhdistin jokaista teemaa koskevat kohteet kokonaisuuksiksi. Jokaista teemaa varten tein erillisen tiedoston, johon laitoin siihen liittyvät aineistokohteet. Yksi mahdollisuus kvalitatiivisen aineiston analyysiin on eri-

laisten koodausten tekeminen. Aineistosta nousevan luokituksen tarkoitus on tutkimuskohteen jäsenyys. Se ei välttämättä lähde etukäteisteoriasta, vaan tuottaa aineistoa kuvaavia käsitteitä. Tällaisessa analyysitavassa kerätty aineisto koodataan sen alkeisyksiköiden yhteisten ominaisuuksien perusteella eri kategorioihin. (Eskola & Suoranta 2003: 169.)

6.3 Toteutuksen aikataulu

Tutkimukseni aihetta aloin miettiä syksyllä 2013 kun olin harjoittelussa monikulttuurisessa lastenkodissa ja aloin kiinnostumaan lastensuojelusta. Harjoittelun jälkeen tein paljon sijaisuuksia kyseisessä lastenkodissa ja sain enemmän kokemusta alalta sekä pääsin tutustuman lastenkodin toimintaan ja työntekijöihin. Keväällä 2014 esitin monikulttuurisen lastenkodin vastaavalle ohjaajalle opinnäytetyön aiheeni ja kysyin mahdollisuudesta aineiston keräämisen lastenkodin henkilöstöltä. Vastaava ohjaaja oli yhteydessä omaan johtajaansa ja sain luvan suunnitelmaan tekemiseen.

Kun opinnäytetyön alustava suunnitelma oli valmis ja hyväksytty, lähetin sen organisaation johtajalle ja hain häneltä tutkimusluvan. Varsinainen suunnitelmani oli esitetty ja opinoitu seminaarissa huhtikuussa 2014. Sen jälkeen aloitin kirjallisuuden keräämisen ja teoriaviitekehysten kirjoittamisen. Lastenkodin työntekijöiden haastattelut olin suunnitellut syyskuulle ja silloin ne teinkin. Tutkimustuloksien analyysin sekä pohdinnan kirjoittamisen tein lokamarraskuussa.

6.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen tehdessä pyritään välttämään virheiden syntymistä, mutta tulosten luotettavuus ja pätevyys silti voivat vaihdella. Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa käytetään monia erilaisia mittaus- ja tutkimustapoja. Reliaabelius tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta ja sitä voidaan toteuttaa eri tavalla. Esimerkiksi jos kaksi arvioijaa päätyy samanlaiseen tulokseen, voidaan sitä tulosta pitää reliaabelina, tai jos samaa henkilöä tutkitaan eri tutkimuskerroilla ja saadaan sama tulos, voidaan todeta tulokset reliaabeleiksi. Toinen tutkimuksen arviointiin liittyvä käsitys on validius. Se tarkoittaa mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. Mittarit ja menetelmät eivät aina vastaa sitä todellisuutta, jota tutkija kuvittelee tutkivansa. (Hirsjärvi ym. 2009: 231.)

Tutkimuksentekoon liittyy monia eettisiä kysymyksiä, jotka tutkijan on otettava huomioon. Tiedon hankintaan ja julkistamiseen liittyvät tutkimuseettiset periaatteet ovat yleisesti hyväksytyjä. Periaatteiden tunteminen ja niiden mukaan toimiminen on jokaisen yksittäisen tutkijan vastuulla. Eettisesti hyvä tutkimus edellyttää, että tutkimuksenteossa noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä. Lähtökohtana tutkimuksessa tulee olla ihmisarvon kunnioittami-

nen. Ihmisten itsemääräämisoikeutta pyritään kunnioittamaan antamalla ihmisille mahdollisuus päättää, haluavatko he osallistua tutkimukseen. On myös selvitettävä, miten henkilöiden suostumus hankitaan, millaista tietoa heille annetaan ja millaisia riskejä heidän osallistumiseensa sisältyy. (Hirsjärvi ym. 2009: 23-25.)

Tutkimuksen tarkoituksena oli saada työntekijöiden kokemuksia monikulttuurisesta lastensuojelutyöstä, joten haastattelukysymykset eivät liittyneet asiakkaisiin ja heidän perheisiin. Tutkimukseen liittyvissä haastatteluissa en kysynyt työntekijöiden ja lasten tunnistamiseen liittyviä asioita sekä asiakkaiden salassa pidettäviä tietoja. Saamani aineiston käsittelin ja analysoin luottamuksellisesti, noudattaen tutkimuseettisiä ohjeita. Haastatteluprosessissa säilytin työntekijöiden anonymiteettiä.

Osallistuminen tutkimushaastatteluun oli monikulttuurisen lastenkodin työntekijöille vapaaehtoista. Ennen aineiston keräämistä pohdin tarkasti haastattelukysymyksiä. Haastatteluprosessissa huomasin, että jotkut kysymyksistä vaativat työntekijöiltä paljon pohdiskelua, joten pyrin varaamaan keskusteluun mahdollisimman paljon aikaa. Haastattelun ohjaajana pyrin luomaan työntekijöiden kanssa rennon ja avoimen ilmapiirin, jotta he saisivat vapaasti pohtia haastattelussa olevia aiheita.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta kohentaa tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteutamisesta. Tarkkuus koskee tutkimuksen kaikki vaiheita. Aineiston tuottamisen olosuhteet on kerrottava selvästi ja totuudenmukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2009: 232.) Omassa opinnäytetyössäni pyrin kirjoittamaan mahdollisimman tarkasti aineiston keräämisestä sekä tutkimusprosessista. Kirjallisessa raportissa toin esille haastattelujen olosuhteet ja paikan, jossa aineisto kerättiin. Pyrin kirjoittamaan tarkasti tutkimuksen eri vaiheet ja aikataulut.

Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on tutkijan avoin subjektiviteetti ja sen myöntäminen, että tutkija on tutkimuksensa keskeinen tutkimusväline. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pääasiallisina luotettavuuden kriteeri onkin tutkija itse ja näin ollen luotettavuuden arviointi koskee koko tutkimusprosessia. (Eskola & Suoranta 2003: 210.)

7 Tutkimuksen tulokset

Haastattelun aineiston litteroinnin ja teemoittelun prosessissa löysin tutkimukseni kannalta neljä oleellista teemaa: lastenkodin työntekijöiden tietoja monikulttuurisuudesta, työntekijöiden kohtaamat haasteet monikulttuurisessa lastenkodissa, työntekijöiden osaamiset monikulttuurisessa lastensuojelutyössä sekä työntekijöiden ammattitaidon kehittyminen. Ennen näiden teemojen käsittelemistä pidin tärkeänä kirjoittaa myös taustatietoja, joita sain haastatteluprosessissa.

7.1 Tutkimuksen taustatietoja

7.1.1 Henkilöstön koulutus ja työkokemus

Haastatteluun osallistuivat lastenkodin vastaava ohjaaja, neljä ohjaaja sekä kaksi yöhoitajaa. Kahdella ohjaajalla oli sosionomin koulutus, muilla ohjaajilla oli nuoriso- ja vapaanajanohjaajan, sosiaaliohjaajan sekä sosiaalikasvattajan koulutus. Yksi yöhoitajista oli lastenhoitaja ja toinen lähihoitaja. Työntekijöillä oli aikaisempaa kokemusta lastensuojelutehtävissä, nuorisotyössä ja monikulttuurisessa ympäristössä. Kaksi työntekijöistä oli työskennellyt monikulttuurisessa lastenkodissa 20 vuotta, toiset olivat olleet puolentoista vuodesta seitsemään vuoteen työsuhteessa.

7.1.2 Lasten kulttuurit ja iät

Lasten iät monikulttuurisen lastenkodin historian aikana ovat olleet vaihtelevia, eli pienestä kahden vuoden vauvasta 18 vuotiaiseen nuoreen. Tällä hetkellä lastenkotiin sijoitetaan yhä useammin teini-ikäisiä nuoria. Lastenkodissa on ollut myös eri kulttuuritaustaisia lapsia esimerkiksi afrikkalaisia, venäläisiä ja kiinalaisia.

7.1.3 Lasten sijoitusten syyt

Työntekijöiden mukaan yleisimpiä lasten sijoituksen syitä ovat ristiriidat perheissä. Haastattelujen mukaan lapset sopeutuvat suomalaiseen yhteiskuntaan nopeammin kun vanhemmat eivätkä halua enää asettua heidän kulttuuriinsa ja perinteisiinsä. Eri kulttuureista tulevat maahanmuuttajat yleensä ovat tottuneet ratkaisemaan perheen ristiriitoja aikuisten auktoriteetilla ja jopa väkivallalla. Vanhemmat yrittävät saada lapsilta kunnioitusta käyttämällä fyysisistä valtaa.

"...niin, että just minkä takia ne nuoret on tänne tulleet on just ristiriidat kotona, että nä nuoret ei enää halua asettua tavallaan sen kulttuuriin ja vanhempien tahtoon, vanhempien kulttuuriin, vaan ovat tavallaan sitten ajautumassa suomalaiseen kulttuuriin. (Haastateltava B)

Haastateltavat kertoivat, että monikulttuurisessa lastenkodissa on ollut myös lapsia, jotka olivat tulleet Suomeen jonkun sukulaisen tai tutun perheen kanssa. Siitä syntyi paljon erilaisia ongelmia. Jotkut lapset olivat tulleet jopa yksin Suomeen ja sitten hakeneet perheenyhdistämistä. Perheenyhdistäminen on pitkä ja vaikea prosessi, joten sen käsittelyaikana lapsen voi sijoittaa lastenkotiin.

"Aika paljon siis on semmoisia lapsia, jotka on tullut vuosia takaperin jonkun

sukulaisen tai tutun kanssa, eivätkä ole perheen omia lapsia vaikka on tullut perheen omina lapsena, eli sitten sitä kautta tullut ongelmia, tai sitten ettei oo vanhempia, vanhemmat on kuollut tai voi olla jopa yksin tullut tänne Suomeen.” (Haastateltava A)

”...koska näillä lapsilla on hyvin harvoin perhettä tai vanhempia Suomessa, että tavallaan niin kuin niillä on edustajat tai edunvalvojat.” (Haastateltava B)

Haastateltavien mukaan sijoituksen syinä on ollut myös lasten huono käytös ja koulunkäynti-
vaikeudet, vanhempien mielenterveysongelmat ja yksityistapauksissa jopa noituus. Muista
kulttuureista tulleiden vanhempien on vaikea hyväksyä lasten huono käyttäytyminen.

”...koulukäynti historia on tosi rikollinen, ei välttämättä osa lukea eikä kirjoittaakaan. Koulunkäyntivaikeuksia, käytetään huonosti, hengailaan enemmän kaupungilla.” (Haastateltava C)

”... noituus on ollut ongelmana tietyistä maista tulevilla vanhemmilla. He luuli, että kaikki paha mitä tapahtuu se on paholaisten tai noiden tekemä.” (Haastateltava C)

7.2 Henkilöstön kokemukset monikulttuurisuudesta

Ensimmäiseksi teemaksi tulosten käsittelemisessä nousi lastenkodin henkilöstön tietämys mo-
nikulttuurisuudesta. Ennen työn alkamista monikulttuurisessa lastenkodissa jokaisella työnte-
kijällä on ollut jonkunlaista kokemusta maahanmuuttajista. Kaksi heistä oli matkustellut pal-
jon ja ollut opiskeluvaihdossa ulkomailla. Siitä he olivat saaneet kokemusta eri kulttuureista
ja heillä oli siten mahdollisuus olla vieraassa maassa ulkomaalaisena.

”No siis matkustelusta tietysti, ennen kun mä tällä aloitin, oli Tansaniassa kolme kuukautta ja siellä vähän tutustui afrikkalaiseen kulttuuriin. Mut ei oo niin kun työnteon puolesta kokemusta.” (Haastateltava D)

”Oli eri tietoa eri kulttuureista, asuin 9 kuukautta Englannissa, tiedän minkälaista on olla edustaa vähemmistöä, naista, nuorta naista joka matkustaa, syrjintää, että olen nuori ja vapaa, ulkomaalainen. Sitten mä olin siellä orpokodissa vapaaehtoistyöntekijänä Ecuadorissa. Olin vaihdossa Virossa psykiatrisella osastolla.” (Haastateltava C)

Osa haastateltavista oli tutustunut monikulttuurisuuteen työn kautta, joku haastateltavista
lastensuojelun kautta ja joku on ollut muissa tehtävissä. Kaikki olivat kuitenkin saaneet pal-
jon kokemusta ja olivat pystyneet hyödyntämään sitä työpaikalla.

”No siellä vastaanottokodissa oli maahanmuuttajia, vuosien aikana on kiertynyt tietoja, tietysti ei ollut näin, että on pelkästään maahanmuuttajia.” (Haastateltava B)

”No itse asiassa aika pitkään kokemus, aiempi työtehtävä oli sellainen, että kun tuli viereistä maista työntekijöitä, mun tehtäviin kuului perehdyttäminen taloon ja kertoa sitten miten Helsingissä hommat toimii ja sit tämmöistä yleistä mistä löytyy mitään ja miten bussit toimii ja siitä monikulttuurisuus on ollut tuttu, mutta täällä tullut ehkä vähän erilaista näkökulma.” (Haastateltava A)

Lastenkodissa on olemassa myös työntekijöitä, kenelle monikulttuurisuus on tuttu omasta
maahanmuuttajataustasta tai maahanmuuttokokemuksesta. Yksi haastateltavista kertoi, että

oma tausta auttaa häntä tekemään tätä työtä. Muiden haastateltavien mielestä maahanmuuttajataustaisten työntekijöiden tietoisuus muista kulttuurista auttaa eri tilanteissa.

"Siis itse olen maahanmuuttaja, mulle on helppoa työskennellä eri kulttuureista tulevien asiakkaiden kanssa." (Haastateltava G)

Ennen työn alkamista monikulttuurisessa lastenkodissa kaikilla haastateltavilla oli erilaisia ajatuksia ja asenteita maahanmuuttajia kohtaan. Jotkut olivat asuneet alueella, jossa on paljon ulkomaalaistaustaisia asukkaita ja ehtineet tutustua eri kulttuurien tapoihin ja käytäntöihin. Osa tutustui kulttuureihin eri näkökulmista vasta tullessaan töihin. Heidän asenteet saattoivat muuttua ja syntyi paljon pohtimisaiheita kuten esimerkiksi kulttuurin ja uskonnon hyväksikäyttö. Osa haastateltavista kertoi, että usein voi olla vaikea erottaa milloin lapset käyttävät oman kulttuurinsa tapoja saavuttaakseen haluamansa. Joskus taas pitää joustaa tilanteissa huomioiden eri kulttuurien perinteet. Haastateltavat painottivat sitä, että maahanmuuttajia ei tarvitse lokeroida ja että jokaisesta kulttuurista löytyy monenlaisia ihmisiä.

"No mä en tiedä ennakkoluuloja tai ajatuksia. Sillä tavalla oli auttaa tosi niitä ketkä apua tarvitsee, mutta tuota sitten oli ajatus, että on myös sellaisia ketkä niin kuin ehkä niin kuin käyttävät hyväksi. Että tällöinen ajatus on ollut, enkä tiedä onko ajatus muuttunut miksiään." (Haastateltava B)

"Jotenkin tavallisia ihmisiähän kaikki ollaan ja löytyy niin monenlaisia ihmisiä ja ei voi tavallaan lokeroida maahanmuuttajia. Löytyy monenlaista meissä kaikissa." (Haastateltava E)

"Katsoin valepunaisten lasien läpi kaikkea erilaaisuutta. Mutta aina on kaikkea asenteita, ja ne vaihtaa, asenteita ei ole pysyviä ja ennakkoluuloja ei ole pysyviä. Tulee uusia ryhmiä ja miettii mitä tietää niistä ryhmistä. Minkälaiset ennakkotiedot saadaan asiakkailta kun ne tulee tänne. Ei ole maailmassa yhtään ihmistä, joilla ei ole ennakkoluuloja. Mutta niitä pitää aina tarkistella, miettimään lasten käyttäytymistä, miksi hän käyttäytyy eri tavalla, onko se yksikertainen tilanne, tai tuleeko se kulttuurista. Miettiä mitä johtuu mistäkin. Jatkuva prosessi." (Haastateltava C)

Todennäköisesti kaikilla on ennakkoluuloja, joko tiedostettuja tai tiedostamattomia. Me kaikki muodostamme mielessämme ennakkokäsityksiä toisista ihmisistä tai ryhmistä. Lastenkodin työntekijät pohtivat omia asenteitaan maahanmuuttajia kohtaan. He auttavat asiakkaita kohtaamalla heitä tavallisina ihmisinä ja pyrkivät miettimään tarkkaan omia asenteitaan ja ennakkoluulojaan ja muuttamaan toimiaan. Monikulttuurinen lastenkoti on avoin paikka eri kulttuureista tuleville asiakkaille. Lapsen käyttäytymisen vuoksi työntekijöiden on aina huomioitava kulttuuri ja uskonto sekä pohdittava miten ne liittyvät toisiinsa.

7.3 Henkilöstön kohtaamat haasteet monikulttuurisessa lastenkodissa

Seuraavana teemana käsittelin haasteita, joita työntekijät kohtaavat monikulttuurisessa ympäristössä sekä niiden ratkaisuja. Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että heidän tekemänsä työ on haastavaa. He kokivat haasteina kieli-, uskonto- ja kulttuurierot. Työntekijät

kertoivat, että lastenkodissa pärjätään suomen kielellä, mutta lasten kielentaito on erilainen ja usein voi tulla väärinkäsityksiä. Osa työntekijöistä osasi suomen lisäksi muita kieliä, mutta heidänkin taitonsa ei aina riitä. Suurin osa haastattelevista oli sitä mieltä, että tällaisessa paikassa pitää osata kommunikoida muillakin keinoilla kun puhumalla. Keho- ja tunnekeli useimmiten auttaa paremmin vuorovaikutuksessa ja ymmärtämisessä.

"Ainakin yksi mä koen, että tä kieli, että mä en osa kun hyvin hyvin vähän englantia ja noihin kanssa olen pärjännyt, mutta se tuo tietyllä tavalla haasteita myös sitten, että vaikka niin kuin täälläkin vaikka ne puhuu suomea, ei ne kuitenkaan ymmärrä, ne osaa sanoja ja ihan hienoja lauseita, mut sit kuitenkin se ei mee niin kun...."
(Haastateltava B)

"On rankka työ, haasteena on monta eri kieltä. Sä et välttämättä ymmärrä mistä lapsi tai perhe puhuu. Jouduttu olemaan niin hereillä koko ajan. Sun pitää tietää ihan oikeesti milloin pitää puuttua tilanteeseen, pitää osata aistimaan, kieli se on vain pieni osa, vaikka kielenkehoista pitää jo osata tulkita mistä on kyse ja mikä tilanne nyt. Arkkityö on haasteena. Pitää ymmärtää mitä lapsi sanoo, tulee paljon tilanteita kun ymmärretään toisiinsa väärin." (Haastateltava C)

Haastateltavien mukaan uskontoaiheet nousivat usein esiin keskusteluissa lasten kanssa. Monikulttuurisessa lastenkodissa on uskonnonvapaus ja lapsilla on oikeus tunnustaa ja harjoittaa haluamaansa uskontoa jos se ei tuo haittaa muille. Lastenkodissa asuvilla lapsilla on yleensä eri uskontoja, joista työntekijöillä ei välttämättä ole paljon tietoa. Eri tilanteissä lapset voivat yrittää käyttämään omaa uskontoa hyväksi saadakseen haluamansa.

"No sanotaan, että uskonto on sellainen iso haaste kun tietää aika perusjutut islami uskonnosta esimerkiksi, eikä osaa koraania tai ole lukenut koraania ja muuta, että sitä kyllä käytetään tietyissä tilanteissa hyväksi, että perustellaan uskonnolla ja on muutamkin tilanteita jotka ei ole uskonnolla perusteltavia." (Haastateltava D)

"Pidetään tiukasti kiinni kotimaan kulttuurista, uskonnoista ja tavoista ja jotkut taas ovat omaksuneet suomalaisen tai länsimaalaisen kulttuurin. Esimerkiksi muslimit voimakkaammin pitävät omasta kulttuurista ja uskonnosta kiinni. Jotkut asiat ei ole uskontoa se on kulttuuria, mut siellä se uskonto ja kulttuuri menee aika käsikädessä."
(Haastateltava E)

Useiden haastateltavien mielestä haasteellista on myös yhteistyö vanhempien kanssa. Eri kulttuureista tulevilla vanhemmilla voi olla vääristynyt käsitys lastensuojelusta ja sen tehtävistä. Joidenkin kotimaassa ei ole lastenkoteja tai on olemassa koulu- tai orpokoteja, johon lasten sijoittaminen on perheelle häpeä. Vanhemmat eivät näe lastenkodin työntekijöissä yhteistyökumppaneita, vaan päinvastoin estävät työntekijöitä toimimasta lasten edun mukaisesti. Joskus vanhemmat tai huoltajat valittavat, siitä että lapsesta huolehtii henkilö, jolla on eri uskonto ja kulttuuri.

"Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö, näitä ristiriitoja ja haasteita tulee suhteessa nuorten vanhempiin." (Haastateltava E)

"No sanotaan, että perhetyö on paljon vaikeampaa...että kun perhe saattaa olla ulkomailla tai ei oo yhteistä kieltä, että ihan tällaiset perusasiat, yhteyden pito vanhempiin ja että ei ihan aina voi hakea sitä tulkkia vaikka kertoakseen, että lapsi on tänään lintsannut koulusta..." (Haastateltava D)

"...voiko kristitty huolehtia muslimi kasvatuksesta, käännytetäänkö lapsia kristityksi, se on ollut iso teema, ja se on edelleen ongelmana. Lastensuojelulaitos, mikä on lastenkoti, mikä paikka se ylipääntensä on. Monissa maissa ei ole lastenkoteja vain kasvatuslaitoksia." (Haastateltava C)

Kaksi haastateltavista mainitsi haasteina myös teini-ikäisten ongelmat, jotka eivät liittyneet monikulttuurisuuteen. Asioiden kertominen sekä lapsille että aikuisille ei ole helppoa huolimatta siitä mitä kieltä puhutaan ja mitä uskontoa harjoitetaan.

"On tietysti teinillä samoja juttuja ja ongelmia." Vuorovaikutus voi olla heikko nuorten kanssa, mut se taas ei oo välttämättä maahanmuuttajuudesta johtuva tekijä." (Haastateltava E)

"No ehkä se suurin, on sitten mieltä miten asian esittää sekä aikuisille että nuorille, että tulee tavallaan ymmärretyksi ja ettei loukkaa." (Haastateltava A)

Ristiriitatilanteiden ja ongelmien ratkaisu on yksi tärkeimmistä lastenkodin työntekijöiden tehtävistä. Se ei ole aina yksikertaista ja vaati paljon töitä. Haastattelussa työntekijät kertoivat miten ratkovat ongelmatilanteita työpaikalla sekä kuka auttaa heitä näissä vaikeissa tilanteissa. Osa työntekijöistä kertoi, että työnohjaus auttaa heitä käsittelemään töissä tapahtuneita tilanteita. Siinä he pystyvät keskustelemaan asioista ryhmässä ja etsiä ratkaisut ongelmiin.

"Me työnohjauksessa puhutaan ja puretaan lasten asioita" (Haastateltava G)

"Ristiriitatilanteita muuten ratkotaan näissä meidän työnohjauksissa mikä nykyään on tosi toimivaa sen takia, että me ollaan siellä työntekijöiden keskenään." (Haastateltava A)

"Yhdessä täällä työskennellään. Tavoitteena aina, että saadaan jonkunlaisen kestävän ratkaisun." (Haastateltava F)

Keskusteluissa useat työntekijät pohtivat myös sitä, ettei aina ratkaisun etsiminen voi odottaa työnohjausta ja että jokaisen työntekijän pitää osata nopeasti analysoida tilanne ja toimia sen mukaan. Suurin osa työntekijöistä käyttää haastavien tilanteiden ratkaisukeinona keskustelua, mutta se ei ole aina tehokas ja riittävä keino. Joskus tilanteet voivat olla jopa väkivaltaisia ja puhumisella siihen ei voi paljoa vaikuttaa

"No yleensä me ihan tuota keskustellaan asioista mahdollisimman pitkään, että se on aika toimiva tapa, mut sit on tosiaan ollut tilanteita kun tarvitaan pyytää vartija tai poliisia paikalle, että se on kyllä ikävä joskus." (Haastateltava A)

"Keskustelua ja keskustelua, kuuntelua ja ei oikeastaan muita keinoja oo, yritän olla tasapuolinen noissa tilanteissa. Ulkopuolista apua... poliisille joutuin pari kertaa soittamaan ... ei tietysti se, että niissä tilanteissa kun tulee nä pitää vaan yrittää olla, että tuota ei itse hermostu ja provosoitu kun ne yrittää sitä hakea viimeisen asti ja että hyvällä matalalla profiililla siinä tilanteissa pitää olla, varsinkin kun joukkotilanteita tulee." (Haastateltava B)

"Totta kai tehdään yhteistyötä ja tilanteita ratkotetaan yhteistyössä, riippuen mihin ne liittyy, vaikka koulun kanssa, sosiaalityöntekijöiden kanssa, edunvalvojen kanssa,

joskus poliisien kanssa tai sitten pyritään ratkaisemaan lähtökohtaisesti lasten kanssa. Tärkeä, että koko työryhmä on mukaan." (Haastateltava B)

Yhteistyö auttaa tilanteiden käsittelemisessä ja ongelmien ratkaisemisessa. Lastenkodin työntekijät tekevät yhteistyötä sekä oman tiimin kesken että myös eri yhteistyökumppaneiden kanssa. Työnohjauksessa henkilöstö pystyy rauhassa keskustelemaan asiakkaiden tilanteista ja yhdessä kollegojen kanssa miettimään ratkaisukeinoja. Joihinkin tilanteisiin on tärkeä puuttua nopeasti. Työntekijät pyrkivät heti kuuntelemaan lasta ja keskustelemaan hänen kanssaan. Haastavien tilanteiden ratkaisu vaatii joskus ulkopuolista apua. Silloin voi ottaa yhteyttä esimerkiksi kouluun tai sosiaalityöntekijään. Pahimmissa tilanteissa apuun tulee myös vartija tai poliisi.

7.4 Henkilöstön osaaminen monikulttuurisessa lastensuojelutyössä

Seuraavaksi teemaksi nostin monikulttuurisen lastenkodin työntekijöiden eri taidot. Alateemoina käsitteelin työntekijöiden erityisosaamisia, kriittisiä osaamisia sekä toimintatapoja. Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että erityistaidot monikulttuurisessa työssä ovat tärkeitä ja niitä pitää aina kehittää.

7.4.1 Erityisosaaminen

Jokainen haastateltava kertoi erityisosaamisistaan, jotka auttavat työskentelemään maahanmuuttajien kanssa. Osa työntekijöistä piti erityistaitoina suvaitsevaisuutta ja kärsivällisyyttä. Niitä voi paremmin pitää luonnepiirteinä, mutta ilman niitä tätä työtä olisi vaikea tehdä. Sen lisäksi he painottivat eri kulttuurien tuntemusta.

"Mä en tiedä onks se erityisosaamista, mutta laajakatseisuutta ja tuota sopeutumista ja niin kuin sitä suvaitsevaisuutta." (Haastateltava B)

"Pitää olla...suvaitsevaisuus ja perushyväksyntä" (Haastateltava F)

"Erikulttuurinen osaaminen ja kärsivällisyys ovat tärkeitä." (Haastateltava G)

Toiset työntekijät pitivät tärkeänä erityisosaamisena omien asenteiden ja ennakkoluulojen pohtimista. He pohtivat sitä, että jokaisella on oma tapa työskennellä. On tärkeä muistaa, että kaikki eivät ole samanlaisia ja pitää olla valmis asenteiden muokkaamiseen. Yksi työntekijöistä piti tärkeänä joustavuutta. Hänen mielestä on hyvä osata lukea tilannetta, jotta päästäisiin eteenpäin.

"Varmasti jokaisella on omia ennakkokäsityksiä tietyistä ryhmistä ja jotenkin että kohdella ihmisiä ihmisinä ja miettiä sitä ennakkokäsitystä." (Haastateltava D)

"Ennakkoluulojen kohtaamista, unohda koko sen maahanmuuttoisuuden ja kohdata oma itsensä näitä ihmisiä ja sit ei mitään suurta numeroa siitä maahanmuuttoisuudesta." (Haastateltava E)

"Pitää olla joustava. Jos tulee joustamaton työntekijä, kellä on vahva mielipide, se ei vaan toimi täällä." (Haastateltava C)

Yksi haastateltava puhui maalaisjärjestä. Hänen mielestä oli tärkeää löytää tasapainoa omien arvojen ja työnantajan arvomaailman välissä sekä osata pohtia ja hyväksyä muiden kulttuureja ja uskontoja pitämällä kiinni omista arvoista.

"Varmaan se, että kun eri kulttuureja ja on eri kulttuureissa nä uskontokysymykset on vahvemmin läsnä, niin sitten myös se omasuhtautuminen siihen omaan uskuntoon, onko sitä vai ei, ja sillä tavalla niin kun sen pystyy sitten tasapainottelee niin, että jotenkin pystyt kannattelemaan jonkun lapsen omaa uskontoa ja pystyt käymään niitä keskusteluja." (Haastateltava A)

7.4.2 Kriittinen osaaminen

Haastattelussa kysyin työntekijöiltä minkälaista kriittistä osaamista tarvitaan monikulttuurisessa lastensuojelutyössä. Tähän kysymykseen ei löytynyt suoraa vastausta, mutta keskustelun aikana suurin osa työntekijöistä kuitenkin puhui siitä ja osasi esittää omia ideoita. Joidenkin mielestä työssä on tärkeää kriittisesti pohtia omia mielipiteitä eri kulttuurista. Keskustelussa haastateltavat puhuivat myös siitä, että kaikkia tilanteita ei voi aina selittää kulttuurilla tai uskonolla.

"Sitä, että osaa itse erottaa onko se kulttuurista vai omien mielipiteiden, ajatusten ja ennakkokäsitysten niin sanotusti vanha näkemys ... että ei oo mitään omia ennakoasenteita, että kriittisesti pysty sitä miettimään." (Haastateltava B)

"... ei mene sen kulttuurin taakse, ei kaikkea selitetään kulttuurilla tai uskonnolla. Asia on asia, jos teet väkivalta se on väkivalta, vaikka kuinka olisi sun mielestä oikein, ei selitetä kulttuurilla, ei saa mennä sen taakse." (Haastateltava C)

Toiset nostivat esille ihmisten kohtaamisen. Heistä oli tärkeää kohdata asiakas ihmisenä välittämättä siitä mikä hänen taustansa on ja toimia sen mukaan mitä hän tarvitsee. Toiset puhuivat työntekijöiden arvoista ja siitä miten vaikea voi olla välillä pitää niistä kiinni.

"Ei tämmöistä ajattelua, että nyt mä toimin sun kanssa näin, koska sä oot maahanmuuttaja. Kaikki ollaan samalla tasolla, ei mitään syrjimistä ihmistä kohtaan. Ei oleteta semmoisia asioita, että esimerkiksi sinä tarvitset tätä koska olet maahanmuuttaja. Vaan se mitä sä yksilönä tarvitset." (Haastateltava E)

"Jokaisella työntekijällä on oma arvo, että minkä takia tätä työtä halutaan tehdä." (Haastateltava A)

Ammattitaito ja osaaminen koostuvat koulutuksesta ja kokemuksista saaduista tiedoista ja taidoista. Monikulttuurinen lastensuojelutyö vaatii työntekijöiltä samalla tavalla osaamista kun tavallinenkin lastensuojelutyö. Keskusteluissa omista osaamisistaan työntekijät pohtivat luonteenpiirteitään, arvojaan sekä asenteitaan maahanmuuttajia kohtaan. Työntekijöiden

vastauksista ei tullut esille heidän ammattiinsa liittyviä perustietoja. Mielestäni he nostivat esille sellaiset asiat, jotka ovat itsestäänselviä asiakkaiden kohtaamisissa.

Toimintatavat

On olemassa toimintatapoja, jotka auttavat tekijöitä työssään. Suurin osa haastateltavista piti keskustelua hyvänä. Heidän mielestä oikea keskustelutapa ja sanojen valinta auttaa heitä toimimaan asiakkaiden kanssa. Rohkeus aloittaa keskustelu, nosta esille rankkoja asioita auttaa työntekijöitä ajoissa puuttumaan ongelmiin ja jopa ehkäisemään niitä.

"Tässä on sitä keskustelua ja selvittelyä, selittelyjä ja ja niin kun tuntuu, että se toimii." (Haastateltava B)

"Ne on niin eri tilanteissa olevia nuoria, jotkut psyykkisesti voi paremmin, jotkut huonommin. Pitää miettiä mitä jollekulle sanot ja miten jokaisen kanssa toimit, ei oo semmoista yhteistä toimintatapaa kaikille." (Haastateltava E)

"No tuossakin se keskustelu tulikin jo, että se on mun mielestä tärkein." (Haastateltava A)

"Paljon kuuntelen paljon keskustelen, yritän olla läsnä." (Haastateltava F)

Yksi haastateltava pohti sitä, että hyvänä keinona on saada lapset välillä ulos talosta esimerkiksi kävelyretkelle. Silloin heille voi olla helpompaa avautua ja kertoa ajatuksistaan.

"...ja sit vielä mun pyrkimys on, että mahdollisimman paljon ollaan pois tästä talosta, että ollaan kävelemässä, avarretaan vähän maailmaa ympärillä, katellaan lintuja ja puiden latvoja ja taivasta ja luontoa ja sitten mielelläni kahdesta jonkun kanssa." (Haastateltava A)

Kaksi haastateltavaa piti hyvänä toimintatapana ruoan laittamista. Heidän mukaan lastenkodin lapset ovat kulttuureista, joissa on oma ruokavalio ja syömistavat. Huumoria pidetään myös toimivana keinona, koska se auttaa rentoutumaan.

"...mut mä aloitan silleen, että hyvä ruoka, parempi mieli"... se on helpommin tapa toimia myös vähän koomikon kautta, vitsailen ja muuta." (Haastateltava A)

"Vähän huumoria, juttelen nuorten kanssa, kyselen heidän ruokatoivoista." (Haastateltava G)

Jokaisella on oma tapa toimia työpaikalla. Lastenkodin työntekijät osasivat hyvin kertoa omista keinoistaan. He pohtivat sitä, että välillä lapsen kanssa on hyvä keskustella rakentavasti lastenkodin toimiston tiloissa. Joskus on hyvä keino jutella ruokapöydän ääressä tai kävelyretkellä.

7.5 Henkilöstön ammattitaidon kehittyminen

Viimeisenä teemana käsittelin monikulttuurisen lastenkodin työntekijöiden tietojen ja taitojen kehittymistä. Jaoin teemaan kahdeksi alateemaksi: työnhjauksen mahdollisuudet sekä työntekijöiden kouluttautumistarpeet. Kaikki haastateltavat pohtivat mitä haluaisivat kehittää ja mitä lisätietoa he kaipasivat omaan työhönsä.

7.5.1 Työnhjaus

Haastateltavien mukaan heillä on jatkuvaa työnhjausta, jossa he työryhmän kesken pohtivat työasioita. Työntekijät kertoivat, että monikulttuurisuus ei ole yleensä pääaiheena, mutta se kuitenkin tulee lasten asioiden läpi. Jotkut haastateltavista pitävät työnhjausta tärkeänä sekä hyvänä mahdollisuutena kokoontua kollegojen kanssa ja purkaa eri työntilanteitä.

"On puhuttu välillä mitä on tapahtunut nuorten kanssa ja henkilökunnan välisistä suhteista. (Haastateltava E)

"Me kyllä voidaan käyttää työnhjauksella nuorten tilanteitä, jos vaikka haastavia nuoria. Mietimme niiden nuorten asioita, mutta siinä ei välttämättä oo kulttuuri taustalla. Totta kai mietitään ihan yleisesti lapsen tilannetta ja mitä me tässä tilanteessa tehdään." (Haastateltava A)

"Normaalityönhjaus, missä on käsitelty eri tilanteitä. Kun haetaan työnhjaaja, mietitään mihin me tarvitaan sitä. Halutaanko me kehittää meidän työtä, miten me toimitaan yhdessä johdonmukaisesti, meidän työnmenetelmiä." (Haastateltava C)

"Kyllä me usein mietitään jos on joku vaikka lapsella on joku akuutti tilanne." (Haastateltava D)

Jotkut työntekijät eivät koe työnhjausta tarpeelliseksi.

"Minä en oo ihan työnhjaus ihminen "nauru", eli tuota en aina näe tarpeen enkä ymmärrä, että jauhetaan siinä jotain asia, että me ollaan niin erilaisia ihmisiä." (Haastateltava B)

"Olen miljoona kertaa sitä sanonut, että on kiva joskus keskustella työnasioista, on kiva tavata yhdessä, mutta mä en ole sen tyyppinen ihminen, joka ehkä kaipa työnhjausta." (Haastateltava F)

Suurin osa haasteltavista pohti sitä, että ryhmätyönhjauksen lisäksi he toivoisivat yksilöohjausta. Työntekijöiden toiveiden mukaan usein tulee tilanteitä, joita ei pysty purkamaan ryhmässä eikä voi avoimesti keskustella omista tunteista. Monet kertoivat, että aikaisemmin lastenkodilla oli ollut psykologi, jonka kanssa oli mahdollista keskustella työnaikana.

"Varma sellainen yksilötyönhjaus olisi välillä ihan kiva. Mä tiedän, että se on mahdotonta järjestää, koska täällä on kuitenkin monta työntekijää. Se on niin kallista ettei sitä voi järjestä näin yksinkertaisesti, mutta musta olisi ihan kiva joskus pohtia noita asioita ihan näin, että miten itse on toiminut tietyissä tilanteissa ja mitä tunteita se on herättelyt minussa se tilanne..." (Haastateltava D)

"Yksilöohjaus oli joskus tarjottu minulle ja mä edelleenkin kaipaisin sitä." (Haastateltava F)

"Mä kaipaen yksilötyönhjausta. Mun mielestä se olisi hyvä. Omaohjattavuuteen

liittyvä, vaikka kerran kahdessa kuukaudessa, jossa voisit käsitteellä oman ohjattavan asioita yksin. Jossain vaiheessa on ollut täällä psykologi ja ne on ollut ihan oikeasti hyviä hetkeä." (Haastateltava C)

"Yksilötyönohjaus olisi varmaan tä, mitä mä tarvitsisin." (Haastateltava A)

7.5.2 Kouluttautumistarpeet

Kaikki haastateltavat pitivät koulutusta tärkeänä ja jokainen osasi mainita omia kehittämis-kohteita ja tarpeita. Kaikki työntekijät kehittivät itseään lukemalla kirjallisuutta sekä osallistumalla sosiaaliseen mediaan. Jokainen haastateltavista kaipasi lisää tietoa maista, joista asiakkaat olivat tulleet sekä heidän kulttuuristaan. Suurelle osalle työnantaja oli joskus järjestänyt erilaista koulutusta liittyen aiheeseen, mutta jotkut eivät sitä kuitenkaan olleet vielä saaneet.

"On joo, et siis meillä on mahdollisuus vaikka mennä tekemään monikulttuurista ruokaa, että kyllä mä on käynyt tämmöisessä, missä nuoret kertoneet niin kun omasta kokemuksestaan monikulttuurisuudesta ja asumisesta täällä Suomessa." (Haastateltava A)

"Kyllä, maahanmuutosta ja kulttuureista ja lapsista käsitteleviä koulutuksia on ollut sekä lyhyitä että pitkiä koulutuksia on ollut." (Haastateltava F)

"En muista tässä paikassa, ei oo minun mielestä" (Haastateltava G)

"Ei oo eri kulttuureista kyllä järjestänyt, mut meillä toimii tä kouluttautuminen aika pitkällä sillä tavalla, mitä me halutaan itsessämme vahvistaa ja parantaa ja muuttaa ja sit me tehdään näitä ehdotuksia niin kun johtajalle." (Haastateltava D)

Jokainen lastenkodin työntekijä kertoi mitä monikulttuurisen lastensuojelutyön kannalta haluaisi oppia lisää. Haastateltavat nostivat esille toiveitaan. He halusivat täydentää taitojaan uusilla tiedoilla ja menetelmillä. Haastateltavilla oli erilaisia toivomuksia, jotkut halusivat tietoa palvelujärjestelmistä ja maahanmuuttajille tarkoitetuista palveluista, joku halusi saada näyttelemisoppia, koska se hänen mielestään toimii hyvänä keinona tällaisessa työpaikassa. Jotkut halusivat enemmän tietoa eri kulttuureista.

"Varmaan perhetyö olisi semmoinen, mitä tarvin ja sitä voisi tehdä paremmin ja mitä mä aikaisemmin sanoin niin just tä palvelurakenne ja sitä oisi hyvä ymmärtää vähän kokonaisuutena paremmin." (Haastateltava D)

"Esimerkiksi kongolaisesta kulttuurista tai sit jostain muista kulttuurista." (Haastateltava G)

"Lähtisin ihan vaikka johonkin näyttelijän kurssille, mis oppisi vähän heittäytymistä, että osaisi vähän enemmän heittäytymään näiden nuorten juttuihin ja vähän enemmän leikkimielisesti, koska se on helpommin tapa toimia myös. Joskus sun on pakko osata näytellä..." (Haastateltava A)

"Jos olisi mahdollista haluaisin käydä traumaterapia koulutuksen, mielellään terapiatasolla, niin kun terapeuttina." (Haastateltava C)

"Kaipaen sitä mitä kehittäisi minun kompetenssia, se mitä vahvistaa mun osaamista." (Haastateltava F)

Työn muuttuvat vaatimukset ja uudet haasteet edellyttävät jatkuvaa oppimista. Sitä voidaan tukea esimerkiksi tiimityöllä tai itseopiskelulla. Myös oppimiselle myönteinen ilmapiiri on tärkeä. Monikulttuurisen lastenkodin työntekijät pohtivat kouluttautumisen tärkeyttä. He esittivät konkreettisia koulutustoiveita, jotka auttaisivat heitä tekemään työtään sekä kehittämään lastenkodin toimintaa.

8 Tutkimuksen johtopäätökset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää monikulttuurisen lastenkodin työntekijöiden kokemuksia maahanmuuttaja-asiakkaiden kohtaamisessa. Tavoitteena oli kartoittaa mahdollisia haasteita joita heidän työ pitää sisällään sekä nostaa esille työntekijöiden kehittämiskohteita ja koulutustarpeita.

Ensimmäinen johtopäätös on se, että jokaisella työntekijällä oli ollut jonkinlaista kokemusta eri kulttuureista ennen työn alkamista monikulttuurisessa lastenkodissa. Haastattelujen tuloksista käy ilmi, että lastensuojelutyö maahanmuuttaja-asiakkaiden kanssa vaatii samalla tavalla aiempaa kokemusta, kiinnostusta ja osaamista kuin tavallinenkin lastensuojelutyö. Työntekijöiden asenteet maahanmuuttajista korostuivat haastatteluissa voimakkaasti. Jokaisella työntekijällä oli oma käsitys maahanmuuttajista ennen työn alkamista. Kokemuksien myötä jokainen sai tietoa eri kulttuureista. Työntekijät pitivät tärkeänä työn kannalta suvaitsevaisuutta ja ennakkokäsityksien muuttamista. Maahanmuuttaja-asiakkaiden kohtaaminen tavallisina yhteiskuntamme jäsenenä auttaa heitä tekemään rankkaa lastensuojelutyötä yhdenvertaisesti ja tasapuolisesti. Haastatteluista selvisi, että työntekijät auttavat maahanmuuttajataustaisia lapsia hyväksymällä heidän kulttuuriaan ja uskontoaan.

Lastenkodin ohjaajat pohtivat sitä, että monikulttuurisessa yhteisössä helposti keskitytään kulttuuriin ja sitä kautta etsitään enemmän eroja kuin yhtäläisyyksiä kulttuurien välillä. Monikulttuurisessa työssä tulee aina muistaa, että ihminen tulee ennen kulttuuria. Lastenkodin ohjaajana on tärkeä ymmärtää asiakkaiden ja heidän ajatuksiensa moninaisuutta. Haastatteluissa suurin osa työntekijöistä puhui siitä, että normaalit ihmissuhdetaidot kantavat pitkälle myös monikulttuurisessa yhteistyössä, mutta tarvittaessa kulttuurikoulutus antaa valmiudet selvitä uusissa tilanteissa. Jokainen oppii halutessaan kääntämään vierauden ja erilaisuuden yhteiseksi voimavaraksi. Samaan tulokseen ovat tulleet omassa tutkimuksessaan Karvinen ja Partti (2006). Sen mukaan ilman tietoa on vaikea tukea lapsen tai nuoren omaa kulttuuria ja sen ylläpitoa.

Monikulttuurisen lastenkodin henkilökunta pitää tärkeänä kiinnostusta eri kulttuureista. Heidän työ on tosi monipuolista ja on mahdotonta tietää kaikista kaikkea. Oma kiinnostus monikulttuurisuuteen auttaa työntekijöitä ymmärtämään lasten kulttuurien lähtökohdat ja toimi-

maan niiden mukaan loukkaamatta ketään. Kaikki työntekijät kertoivat toimintatavoistaan, joita käyttävät omassa työssään ja jotka he olivat omaksuneet opiskelu- ja työkokemuksen myötä. Tässä työssä on mahdotonta käyttää samaa toimintamallia, koska jokainen lapsi on yksilöllinen.

Osa työntekijöistä pitää tärkeänä työkeinona keskustelua, toiset käyttävät siinä huumoria, toiset pyrkivät lähtemään lapsen kanssa lastenkodin ulkopuolelle, jotta keskusteluilmapiiri olisi avoimempi ja rennompi. Osa työntekijöistä pohti sitä, että rankkojen asioiden käsitteleminen vaatii oikean ajan ja tilanteen, joten välillä on hyvä antaa asiakkaille tilaa ja olla hetki kysymättä ja selvittelemättä asiaa. Työntekijöiden mukaan työvuoroihin on mahdotonta valmistautua, koska jokainen työpäivä on erilainen ja asiakkaiden käyttäytymistä ei voi ennakoida. Asiakkaiden eri temperamentti ja erilainen tapa toimia ongelmatilanteissa tuo haastattavien työhön varovaisuutta. Heidän on aina oltava läsnä ja osattava lukea jopa lasten kehonkieltä, jotta estäisivät väkivaltilanteita.

Toinen keskeinen johtopäätös on se, että monikulttuurinen lastensuojelutyö tuo paljon haasteita ja ristiriitatilanteita, joita pitää osata ratkaista eri keinoin. Vieraskieli vaikeuttaa vuorovaikutusta lasten ja heidän perheiden kanssa. Keskustelussa pitää olla tarkka sanojen valinnassa. Asioiden väärinkäsitys vaikeuttaa työntekijöiden puuttumista eri tilanteisiin sekä tuo lisää haasteita niiden käsittelemiseen. Tämän ovat todenneet omassa tutkimuksessaan myös Karvinen ja Partti (2006). Heidän mukaan yhdeksi suureksi haasteeksi avo- ja laitospuolen työntekijöillä nousi kielimuuri.

Yhteistyö vanhempien ja huoltajien kanssa aiheuttaa sekin työntekijöille paljon haasteita. Eri kulttuurista tulevilla vanhemmilla on usein väärinkäsityksiä lastensuojelutoiminnasta. Vanhemmat eivät luota lastenkodin työntekijöihin eivätkä suostu tekemään yhteistyötä. Maahanmuuttajataustaisten vanhempien käsitykset lasten hoitamisesta ja kasvattamisesta usein eroavat suomalaisen yhteiskunnan käytännöistä, joten lastensuojelutyöntekijät saattavat joutua vaikeisiin keskusteluihin heidän kanssa. Karvisen ja Partin (2006) tutkimuksessa yhteistyötä vaikeuttaviksi seikoiksi nousivat myös perhe- ja kasvatuskäsitysten erilaisuus.

Haastavien tilanteiden ratkaisemiseksi usein tarvitaan myös ulkopuolista apua ja tiivistä yhteistyötä muiden tahojen kanssa. Monikulttuurisen lastenkodin työntekijät tekevät yhteistyötä koulujen, sosiaali- ja terveydenpalvelujen tuottajien, poliisin sekä eri järjestöjen kanssa. Lastenkodin ilmapiiri sekä lasten käyttäytyminen vaihtelee hyvin nopeasti, joten henkilökunnan pitää olla valmis nopeasti reagoimaan siihen. Haastattavien mukaan on tärkeää muistaa sen, että lastenkodissa asuvat lapset ovat hyvin traumatisoituvia ja jopa sairaita, joten työntekijän ammatillisuus ei välttämättä aina riitä asioiden selvittämiseksi.

Haastateltavat kokevat haasteena myös sen, että jotkut asiakkaat välillä pyrkivät käyttämään omaa kulttuuriansa hyväksi. Saattaa olla vaikea erottaa milloin asiakkaat käyttävät omaa kulttuuria saavuttaakseen jotain epärehellisin keinoin ja milloin oikeasti pitää joustaa tilanteissa huomioiden eri kulttuuritapoja. Joka päivä omassa työssään työntekijät pohtivat eri kulttuureita sekä joutuvat miettimään niiden merkitystä asiakkaiden elämässä. Monikulttuurisessa lastenkodissa lapset pystyvät noudattamaan omaa kulttuurinsa tapoja ja uskontoa, mutta niiden harjoittaminen ei saa olla ristiriidassa suomalaisen yhteiskunnan sääntöjen ja normien kanssa. Anis (2008) pohtii myös oman tutkimuksensa tuloksissa sitä, että kulttuuri on keskeinen käsite erilaisuuden ja samanlaisuuden ymmärtämiseksi. Asiakkaat perustelevat toivottavia elämäntapoja "omalla kulttuurillaan" ja selittävät ongelmia "erilaisella kulttuurilla".

Työntekijöiden kouluttautumis- ja kehittämistarpeet nousevat tutkimuksessani kolmanneksi johtopäätökseksi. Työnantaja on järjestänyt monille työntekijöille koulutusta ja työnohjausta, joissa käsitellään työhön liittyviä asioita. Henkilöstön mukaan työnohjauksessa he tutkivat ja arvioivat omaa työtään. Työntekijöiden mielipide työnohjauksesta jakautui. Osa heistä piti sitä tärkeänä, osa taas ei nähnyt siihen tarvetta. Yksi haastateltavista ei kaivannut työnohjausta ryhmässä, mutta halusi saada yksilöohjausta. Suurin osaa ohjaajista pitävät työnohjauksen mahdollisuutena työhön liittyvien kysymysten, kokemusten ja tunteiden tulkitsemiseen. Työnohjaus auttaa heitä jaksamaan työssä ja pysymään työkykyisenä. Osa kertoi siitä, että työnohjaus on hyvä mahdollisuus kokoontua tiiminä ja keskustella työasioista, mutta he eivät pidä itseänsä "työnohjausihmisinä".

Tutkimustuloksista käy ilmi, että suurin osa monikulttuurisen lastenkodin työntekijöistä toivoo yksilöohjausta työhönsä. Osa ohjaajista kertoi, että heidän työssään oli tilanteita, joita oli vaikea pohtia ryhmässä. Yksilöohjauksessa työntekijät toivovat voivansa puhua omista voimavaroistaan, omahoidettavan asioista sekä omista tunteista. Työntekijät kertoivat, että aikaisemmin lastenkodissa oli psykologi, jonka kanssa oli mahdollista tavata työn aikana sekä pohtia työhön liittyviä asioita.

Työntekijät nostivat esille erilaisia kouluttautumistarpeita. Osa henkilökunnasta ei ollut saanut mahdollisuutta päästä haluamaansa koulutukseen. Heidän mielestä monikulttuurinen lastensuojelutyö vaatii jatkuvaa vanhojen tietojen päivittämistä sekä uusien tietojen hankkimista. Henkilökunnan mukaan syitä osaamisen kehittämiseksi on tiedon ja työmenetelmien uusittuminen sekä työnkuvan ja työtehtävien vaihtuminen. Uudet palvelut ja teknologiat haastavat jo olemassa olevat taidot. Osa haastateltavista puhui siitä, että suunnitelmallisuudella ja kehityssuunnan määrittelyllä on mahdollista kehittää omaa osaamista. Osa piti osaamisen kehittämisenä tietojen laajentamista, syventämistä tai jopa kokonaan uudelleen suuntaamista. Karvinen ja Partti (2006) totesivat myös omassa tutkimuksessa lisäkoulutuksen tarpeen avo- ja laitospuolen työntekijöillä heidän työskennellessä maahanmuuttajien kanssa.

Tutkimuksen aikana lastenkodin henkilökunta toivoi koulutusaiheita somalialaisesta ja kongoalaisesta kulttuurista, perhetyöstä, näyttelijätaidoista sekä traumaterapiasta. Nämä ovat keskenään erilaisia koulutustarpeita, mutta työntekijöiden mielestä ne olisivat kehittäneet heidän ammattilaisuutta sekä olisivat helpottaneet heidän työntekoaan. Kaikki monikulttuurisen lastenkodin työntekijät kertoivat olevansa valmiita ja halukkaita vahvistamaan omaa osaamista ja kompetenssia kouluttautumalla lisää.

9 Pohdinta ja oma oppiminen

Monikulttuurisuuden määrittelemisen on haasteellista, koska tämä käsite kehittyy kaiken aikaa. Se perustuu aina henkilökohtaiseen kokemusmaailmaan ja koostuu monista osa-alueista. Monikulttuurisuuteen liittyvät esimerkiksi ihmisen minäkuva, maailmankuva, elämäntattomuus, arvot ja kulttuuri. Lähdin tekemään opinnäytetyötä aiheesta joka kiinnosti minua suuresti opiskelun aikana sekä josta olen saanut kokemusta ja tietoja harjoittelun ja työn kautta. Eri kulttuurista tuleva lapsi ja hänen perheensä lastensuojelun asiakkaana on luonnollisesti oikeutettu yhtäläisiin palveluihin kuin kantaväestöön kuuluva. Vaikka maahanmuuttajia on Suomessa vielä suhteellisen vähän, on selvää, että heidän osuutensa väestöstä tulee kasvamaan ja maahanmuuttajalasten määrä erilaisissa lastensuojelun palveluissa nousee vastaavasti.

Suomessa vanhempia koskevat samat oikeudet ja velvollisuudet tasa-arvoisesti. Vanhemmilla on velvollisuus huolehtia lastensa hyvinvoinnista. Vanhempien tehtävä on hoitaa ja kasvattaa lapsensa turvallisessa ympäristössä, sekä mahdollistaa, että lapsi saa hänelle sopivan koulutuksen. Suomessa kasvatuksessa ei saa käyttää ruumiillista kuritusta. Lasta tulee kasvattaa siten, että lapsi saa osakseen ymmärtämystä ja turvaa. (Lastensuojelun keskusliitto 2014.) Kaikki vanhemmat kohtaavat lapsia kasvattaessaan vaikeita hetkiä. Usein ongelmat ratkeavat perheen ja muiden läheisten avulla. Maahanmuuttajaperheen suku ja muut läheiset ovat kuitenkin usein kaukana. Tällöin kasvatuksesta ja siihen liittyvistä tavoista ja ongelmista voi keskustella eri ammattilaisten kanssa. Maahanmuuttajien perhetilanteet saattavat olla haastavia. Tähän vaikuttavat maahanmuuton erilaiset vaiheet, entiset elämäkokemukset ja perheenjäsenten yksilölliset sopeutumisprosessit uudessa kotimaassa.

Suhteellisen nopea maahanmuuttajaväestön kasvu on johtanut siihen, että missä tahansa sosiaali- ja terveysalan työtehtävissä voi kohdata maahanmuuttaja-asiakkaan. Heidän kanssa työskentelyssä kyse on pitkälti samasta ammattitaidosta, jolla sosiaali- ja terveydenhuollon henkilökunta on tottunut palvelemaan erilaisia yksilöitä erilaisissa elämäntilanteissa. Ulkomaalaisuuden ei tule hallita asiakassuhdetta. Se kuitenkin tuo mukanaan asioita, joita on hyvä ottaa huomioon asiakassuhteessa. Maahanmuuttajan kanssa työskennellessä on hyvä pohtia, mikä asiakkaan toiminnassa on kulttuurisidonnaista, mikä liittyy asiakkaan sen hetkiseen elämäntilanteeseen ja mikä taas on yksilökohtainen ominaisuus. Työntekijän toimintaa säätele-

vät tietyt säädökset ja normit, joita hän ei voi muuttua. Tärkeää on olla tietoinen siitä, että säännökset saattavat olla epäoikeudenmukaisia joitakin asiakkaita kohtaan. Työntekijän on tiedostettava asia, vaikka hän ei sitä voisikaan muuttua. (Räty 2002: 210-220.)

Kun päädyin tekemään tutkimusta monikulttuurisesta lastensuojelutyöstä, ensimmäisenä haasteena koin tutkimisongelmien määrittämisen. Mietin kauan mistä näkökulmasta haluaisin käsitellä valitsemaani teemaa. Kiinnostus tähän aiheeseen syntyi sekä asiakkaiden että työntekijöiden puolelta. Keskustelin tästä monikulttuurisen lastenkodin vastaavan ohjaajan kanssa, joka kertoi, että heidän organisaatio haluaisi myöhemmin hyödyntää tutkimuksestani saamiini tuloksia lastenkodin toiminnan kehittämiseksi. He toivoivat saavansa tietoa työntekijöiden kokemuksista ja kehittämistarpeista. Päädyin siihen, että tutkin monikulttuurisuutta lastenkodin työntekijöiden kokemusten näkökulmasta sekä käsittelen tutkimuksessa heidän työn haasteita ja kehittämismahdollisuuksia.

Opinnäytetyön kirjoittaminen oli minulle ajattelun opettelemista. Kirjallisuuden ja tutkimusaineiston kerääminen sekä niiden raportointi vei paljon aikaa. Työstin raporttia monta kertaa, koska ajan kuluessa oma ajattelu muuttui ja selkiintyi. Koko prosessin aikana pidin tärkeänä muistinpanojen tekemistä kirjallisuudesta ja muista tietolähteistä. Huomasin, että aineiston keräämisessä ja sen muokkaamisessa kirjoittamistaitoni kehittyi. Omassa raportissani pyrin välittämään saatuja tietoja lukijalle selkeänä ja ymmärrettävänä. Kiinnitin paljon huomiota kirjoittamisen oikeakielisyyteen, kappalejakoon, lauseenmuodostukseen ja sanavalintaan.

Opinnäytetyön kirjoittamisprosessissa pohdin paljon kirjallisuuden valintaa. Tietoa monikulttuurisesta lastensuojelusta ei ole olemassa valmiina terminä. Se koostuu kahdesta käsitteestä: monikulttuurisuus ja lastensuojelu. Nämä kaksi teemaa ovat todella laajoja, joten jouduin miettimään mikä tieto tutkimukseni kannalta on tärkeä ja ajankohtainen. Aineiston olin kerännyt teemahaastatteluna ja haastatteluihin osallistuivat kaikki lastenkodin työntekijät. Haastateltavat osasivat hyvin tuoda esille omaa kokemusta, tietoa ja asiantuntijuutta tutkimastani aiheesta.

Opinnäytetyön kirjoittamisen aikana toimin monikulttuurisessa lastenkodissa sijaisena. Kaikki haastateltavat olivat minun kollegoja ja pohdin sitä, miten se vaikutti haastattelujen ilmapiiriin. Keskustelu oli avointa juttelua. Työpaikalla usein puhuimme monikulttuurisuuteen liittyvistä asioista ja työntekijöiden ajatukset haastattelun teemoista olivat minulle tuttuja. Jostain aiheista emme koskaan keskustelleet työn aikana. Pohdin myös sitä, minkälainen haastattelu olisi ollut jos olisin tullut lastenkotiin ulkopuolisena haastattelijana. Se olisi voinut vaikuttaa työntekijöiden jännittämiseen ja yleiseen ilmapiiriin. Toisaalta työntekijöiden vastaukset olisivat voineet olla perusteellisimpia. Haastattelijana huomasin, että minun piti välillä tulkita vastauksia ja esittää lisäkysymyksiä. Syynä oli ehkä se, että työntekijät luulivat minun

tietävän mistä he puhuivat eivätkä nähneet tarvetta jatkaa omaa ajatustaan. En kuitenkaan kokenut tätä haasteena, koska pysyin hyvin mukana heidän ajatuksissaan.

Tutkimukseni haastatteluotos on pieni ja kyseinen aihe mielestäni tarvitsee lisää tutkimusta ja pohdintaa. Olen kuitenkin tyytyväinen opinnäytetyöhöni ja sen kirjoittamisesta olen saanut varmuutta tuleviin ammattilisiin töihini. Tämän työn kehittämiseksi tutkimuksen tuloksia voisi laajentaa haastatteleamalla enemmän lastensuojelutyöntekijöitä, jotka tekevät töitä monikulttuurisessa ympäristössä. Isommalla haastatteluotoksella olisi mahdollista saada laajempi kuva työntekijöiden kokemuksista maahanmuuttaja-asiakkaiden kohtaamisesta. Lisäksi näin saataisiin enemmän pohtimisaiheita lastenkodin ohjaajan työn kehittämiseksi lastensuojelun ja monikulttuurisuuden kannalta.

Sosionomin työ on yksilön kasvun tukemista, arjessa selviytymisen edistämistä, palvelujen ohjausta sekä työn kehittämistä eri asiakasryhmien kanssa. Maahanmuuttajat ovat Suomessa kasvava asiakasryhmä. Työskentely heidän kanssaan vaatii työntekijöiltä lisää tietoa eri kulttuureista ja niiden tavoista. Maahanmuuttajuus ilmiönä ja asiakkaan taustana tuottaa lastensuojelun käytäntöihin tiettyjä lisävaatimuksia. Huolimatta niistä jokaista lasta ja perhettä tulee kohdella heidän yksilölliset tarpeensa huomioon. Sosiaalialan työntekijältä yleensä odotetaan maahanmuuttajien ongelmien tuntemusta ja valmiutta ehdottamaan hyödyllisiä ratkaisuja. Sosiaalialan työntekijä on maahanmuuttajalle tärkeä apuhenkilö. Monet maahanmuuttajat kuitenkin kokevat, että työntekijät eivät arvosta heitä. Uskon, että usein se johtuu siitä, että ammattilaisilla ei ole riittävää kokemusta sekä tarvittavaa tietoa asiakkaan taustasta. Työntekijän tulisi työssään ottaa huomioon maahanmuuttajan kulttuuri ja erilaiset tarpeet sekä ymmärtää oma asemansa ja roolinsa työskennellessään ihmisten tunteiden ja ongelmien kanssa. Näitä tietoja ja taitoja tulee kokemuksen myötä, mutta tärkeä on työntekijän avoin asenne ja kiinnostus työhön ja kohtaamiinsa asiakkaisiin.

Uskon, että tutkimukseni tulokset tuovat sosiaalialan työntekijöille seikkoja, jotka on hyvä tietää silloin kun asiakkaana on eri kulttuureista tulevat lapset ja vanhemmat. Monikulttuurisen lastenkodin henkilökunta nosti esille erilaista osaamista ja toimintatapoja, joita he käyttävät omassa työssään. Jokainen työntekijä pystyi hyvin avoimesti kertomaan esimerkkejä haasteista, joita hän kohtaa työpaikalla ja kuinka hän ratkaisee niitä. Lastenkodin henkilökunta osasi myös hyvin esittää omia koulutautumisodotuksia.

Maahanmuuttajien kanssa työskennellessä on käytännössä mahdotonta tutustua tarkasti jokaisen ihmisen kulttuuritaustaan. Vaikka voidaankin yleisesti puhua "afrikkalaisesta" tai "aasialaisesta" kulttuurista, ihmiset tai kulttuurit eivät ole niissä sen yhteneväisempiä kuin esimerkiksi Euroopan eri kulttuurit ja ihmiset. (Räty 2002: 54.) Maahanmuuttajat eivät ole yhtenäinen ryhmä, vaan heidän joukossaan on monista eri syistä maahan tulleita, lukuisia eri kansallisuuksia ja kieliryhmiä, korkeasti koulutettuja ja lukutaidottomia sekä eritasoisesti suomen

kieltä taitavia ihmisiä. Yhteistä heille on oikeastaan vain maahanmuuttajuus. Kulttuuri ja uskonto ovat kaksi tärkeää aspektia. Ne pitää huomioida kun asiakkaana on maahanmuuttaja. Hänen erilainen kulttuuri ja tausta tuovat työhön lisää haasteita. Työntekijän on kuitenkin aina muistettava, että ennen kaikkea hän auttaa ihmistä. Jokaisella asiakkaalla on oikeus siihen, että hänet kohdataan ihmisenä eikä tausta tai uskonto ole siihen esteenä.

Monikulttuurista lastensuojelutyötä tulisi kehittää kokonaisuutena, joka sitoisi eri viranomaisia yhteistyöhön, vastuunkantoon ja vakiintuneiden toimintamallien uudistamiseen. Jos asiakkaalla on kovin monenlaisia erityistarpeita, sopivia tukitoimenpiteitä ei ole saatavissa. Pakolaistaustaiset asiakkaat ovat niin sosiaaliturva- kuin palvelujärjestelmän väliinputoajia. Kiireeseen, resurssipulaan tai oman avun riittämättömyyteen vedoten muilla viranomaisilla on mahdollisuus vetäytyä vastuusta, kun taas sosiaalitoimi jää viimesijaisena auttajatahona tyypillisesti monitahoista asiantuntemusta vaativan asian kanssa yksin. (Berg 2012: 24.)

Pohdin sitä, että työntekijöiden tietoa ja taitoa maahanmuuttaja-asioissa pitää aina kehittää, jotta mahdollisuuksien mukaan voitaisiin huomioida asiakkaan kielellinen, uskonnollinen ja kulttuurinen tausta. Opinnäytetyön loppuvaiheessa sain tietää, että eri syiden vuoksi monikulttuurisen lastenkodin toiminta lakkautetaan. Tutkimukseni tulokset eivät ehkä enää pysty palvelemaan lastenkodin organisaatiota ja työntekijöitä. Olen kuitenkin kiitollinen siitä, että sain jakaa henkilöstön kokemuksia ja tietoja eteenpäin. Uskon myös siihen, että saatuja tietoja voivat hyödyntää sosiaalialan ammattilaiset, jotka tekevät työtä monikulttuurisessa ympäristössä. Toivon, että tutkimukseni auttaa myös maahanmuuttajataustaisia asiakkaita saamaan tarvitsemansa palvelut.

Lähteet

- Abdelhamid, P., Juntunen, A., Koskinen, L. 2009. Monikulttuurinen hoitotyö. Helsinki: WSOY-pro Oy.
- Alitolppa-Niitamo, A. 1993. Kun kulttuurit kohtaavat. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset.
- Alitolppa-Niitamo, A., Söderling, I., Fågel, S. (toim.) 2005. Olemme muuttaneet. Näkökulma maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.
- Anis, M. 2005. Monikulttuurisuus sosiaalityön haasteena - lastensuojelu ja maahanmuuttajat. Teoksessa Kopomaa, T., Meltti, T. (toim.) Kaupunkisosiaalityötä paikantamassa. Helsinki: Yliopistopaino
- Berg, K. 2012. Insha-Allah - sosiaalityö pakolaisasiakkaiden kanssa. Teoksessa Strömberg-Jakka, M., Karttunen, T. (toim.) Sosiaalityön haasteet. Tukea ammattilaisten arkeen. Juva: Bookwell Oy.
- Berg-Toroi, H. 2012. Lastensuojelun ja koulun yhteistyö. Teoksessa Strömberg-Jakka, M., Karttunen, T. (toim.) Sosiaalityön haasteet. Tukea ammattilaisten arkeen. Juva: Bookwell Oy.
- Eskola, J., Suoranta, J. 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Heino, T. 2013. Lastensuojelun tilastot, asiakkaat ja palvelut. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Tampere: Juvents Print - Suomen Yliopistopaino Oy.
- Heinonen, T., Sinko, P. 2013. Sosiaalityöntekijät lastensuojeluprosessia johtamassa. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Tampere: Juvents Print - Suomen Yliopistopaino Oy.
- Hirsjärvi, S., Hurme, H. 2010. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Tallinna: Raamatutrükikoda.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy.
- Ikäläinen, S., Martiskainen, T., Törrönen, M. 2003. Mangopuun juurelta kuusen katveeseen - asiakkaana maahanmuuttajaperhe, Vantaa: Dark Oy.
- Jaakkola, M. 2001. Asenneilmasto Suomessa vuosina 1987-1999. Teoksessa Liebkind, K. (toim.) Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Tampere: Tammer Paino Oy.
- Liebkind, K. 2001. Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Tampere: Tammer Paino Oy.
- Matinheikki-Kokko, K. 1998. Suunnistus monikulttuurisessa maastossa. Teoksessa Pitkänen, P. (toim.) Näkökulma monikulttuuriseen Suomeen. Helsinki: Oy Editar Ab
- Mahkonen, S. 2010. Lastensuojelu ja laki. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Mikkola, M. 2004. Lastensuojelu ja eurooppalaiset ihmisoikeudet. Teoksessa Puonti, A., Saario, T., Hujala, A. (toim.) Lastensuojelu tänään. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Paasivirta, A. 2012. Miten tullaan lastensuojelun asiakkaaksi. Vastaanottoryhmillä apua nopeasti ja oikea-aikaisesti. Teoksessa. Strömberg-Jakka, M., Karttunen, T. (toim.) Sosiaalityön haasteet. Tukea ammattilaisten arkeen. Juva: Bookwell Oy.

Pehkonen, A. 2006. Maahanmuuttajan kotikunta. Vammala: Kunnallisan kehittämissäätiön tutkimusjulkaisut, nro 52.

Peltonen, I. 2013. Uusi työntekijä työpöytänsä ääressä. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Tampere: Juvents Print - Suomen Yliopistopaino Oy.

Pitkänen, P. 2006. Etninen ja kulttuurinen monimuotoisuus viranomaistyössä. Helsinki: Edita Prima Oy.

Pollari, J., Koppinen, M. 2011. Maahanmuuttajan kohtaaminen ja opettaminen. Juva: Bookwell Oy.

Rastas, A., Huttunen, L., Löytty, O. (toim.) 2005. Suomalainen vieraskirja: kuinka käsitellä monikulttuurisuutta. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Räty, M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Tampere: Tammer-paino Oy.

Peltola, U., Metso, L. 2008. Maahanmuuttajien kuntoutumisen ja työllistymisen tukeminen Helsingissä. Helsinki: Kuntoutussäätiö.

Räty, T. 2004. Oikeusturvatekijät lastensuojelussa. Teoksessa Puonti, A., Saario, T., Hujala, A. (toim.) Lastensuojelu tänään. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Tiitula, L. 2005. Monikulttuurisuus ja viestintä. Teoksessa Pitkänen, P. (toim.) Kulttuurien välinen työ. Helsinki: Edita Prima Oy.

Sähköiset lähteet

Anis, M. 2008. Sosiaalityö ja maahanmuuttajat. Lastensuojelun ammattilaisten ja asiakkaiden vuorovaikutus ja tulkinnat. Helsinki. Väestöliitto. Viitattu 1.5.2014. <http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/35938/diss2008Anis.pdf?sequence=1>

Karvinen, A., Partti, A. 2006. Maahanmuuttajaperhe lastensuojeluasiakkaana. Jyväskylän kaupungin lastensuojelun työntekijöiden näkemyksiä ja kokemuksia työskentelystä maahanmuuttajaperheiden kanssa. Helsinki. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viitattu 14.5.2014. http://kirjastot.diak.fi/files/diak_lib/Pieksamaki2006/karvinenpartti.pdf

Lastensuojelun keskusliitto 2014. Suomi. Lastensuojelun perusta. Viitattu 14.11.2014. <http://www.lastensuojelu.info/fi/lastensuojelun-perusta.html>

Maahanmuuttovirasto 2014. Työskentely Suomessa. Työnteko ilman oleskelulupaa. Viitattu 8.6.2014. http://www.migri.fi/tyoskentely_suomessa/tyonteko_ilman_oleskelulupaa

Sisäministeriö 2014. Maahanmuutto. Kotoutuminen. Viitattu 17.5.2014. <http://www.intermin.fi/fi/maahanmuutto/kotoutuminen>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2014a. Lastensuojelukäsikirja. Työprosessi. Mitä on lastensuojelu. Viitattu 12.8.2014. http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu#Lapsen_etu

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2014b. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessi. Avohuolto. Viitattu 18.8.2014. <http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/avohuolto>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014c. Lastensuojelun käsikirja. Työprosessi. Sijaishuolto. Viitattu 18.8.2014. <http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014d Lastensuojelun käsikirja. Työprosessi. Jälkihuolto. Viitattu 20.8.2014. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/jalkihuolto>

Tilastokeskus 2014. Tilastot. Väestö. Muuttoliike. Viitattu 14.10.2014. <http://www.tilastokeskus.fi/til/muutl/index.html>

Liitteet

Liite 1 Teemahaastattelun kysymykset.....	50
---	----

Liite 1 Teemahaastattelun kysymykset

Taustatieto

1. Mikä on sinun koulutuksesi?
2. Millä nimikkeellä työskentelet nykyisessä työpaikalla?
3. Kuinka kauan olet ollut lastensuojelutehtävissä?
4. Onko sinulla aikaisempaa kokemusta ja tietoa eri kulttuureista?
5. Mikä on työkokemuksesi monikulttuurisessa lastenkodissa?
6. Millaisten syiden vuoksi lapset ovat sijoitettu monikulttuuriseen lastenkotiin?
7. Mistä kulttuureista sijoitetut lapset ja nuoret ovat tulleet?
8. Minkä ikäisiä lapset ja nuoret ovat?

Asenteet

9. Millaisia ajatuksia sinulla oli maahanmuuttajista kun aloitit työskentelyn monikulttuurisessa lastenkodissa? Onko muutoksia tapahtunut? Kerro suurimmasta oivalluksestasi.

Työn ristiriidat ja haasteet

10. Mitä haasteita monikulttuurisuus tuo työhösi? Kerro konkreettisia esimerkkejä.
11. Eroako mielestäsi monikulttuurinen lastensuojelutyö tavallisesta lastensuojelutyöstä? Jos eroa, niin miten?
12. Miten mielestäsi eroa vanhemmuuden rooli kantaväestön ja maahanmuuttajien suhteen?
13. Miten ratkot ristiriitaisia tilanteita työpaikalla? Tarvitsetko joskus ulkopuolista apua? Jos tarvitset, niin minkälaista?
14. Mikä vaikeuttaa työskentelyäsi maahanmuuttaja-asiakkaiden kanssa?
15. Mitä haasteita maahanmuuttajien kasvava määrä tuo sinun työhösi tulevaisuudessa?

Osaamiset

16. Kuinka hyvin tunnet palvelujärjestelmän ja erityisesti maahanmuuttajille tarkoitetut palvelut?
17. Minkälaista erityisosaamista mielestäsi lastenkodin ohjaaja tarvitsee työskennellessään eri kulttuureista tulevien asiakkaiden parissa?
18. Minkälaista kriittistä osaamista mielestäsi tarvitaan monikulttuurisessa lastensuojelutyössä?
19. Millaisia toimintatapoja käytät työskentelyssä maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten kanssa?
20. Mitä mielestäsi pitää tietää asiakkaiden kulttuurista?
21. Miten parantaisit osaamistasi?

Ammattitaidon kehittyminen

22. Onko työntekijöiden kouluttaminen monikulttuurisuusasioissa mielestäsi tärkeä? Perustele.
23. Onko työnantaja järjestänyt sinulle koulutusta eri kulttuureista? Jos on, niin minkälaista ?
24. Mitä lisäkoulutusta kaipaat maahanmuuttajien kanssa tehtävässä työssä?
25. Oletko saanut työnohjausta toimintaasi eri kulttuureista tulevien lasten ja nuorten kanssa? Jos olet niin minkälaista?
26. Minkälaista työnohjausta kaipaisit lisää?